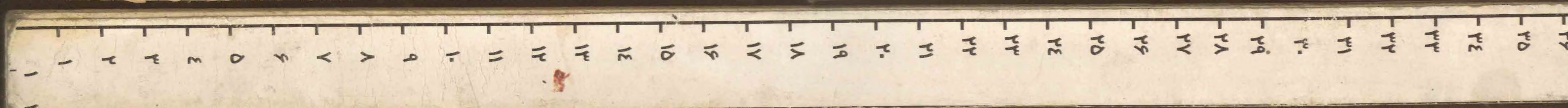
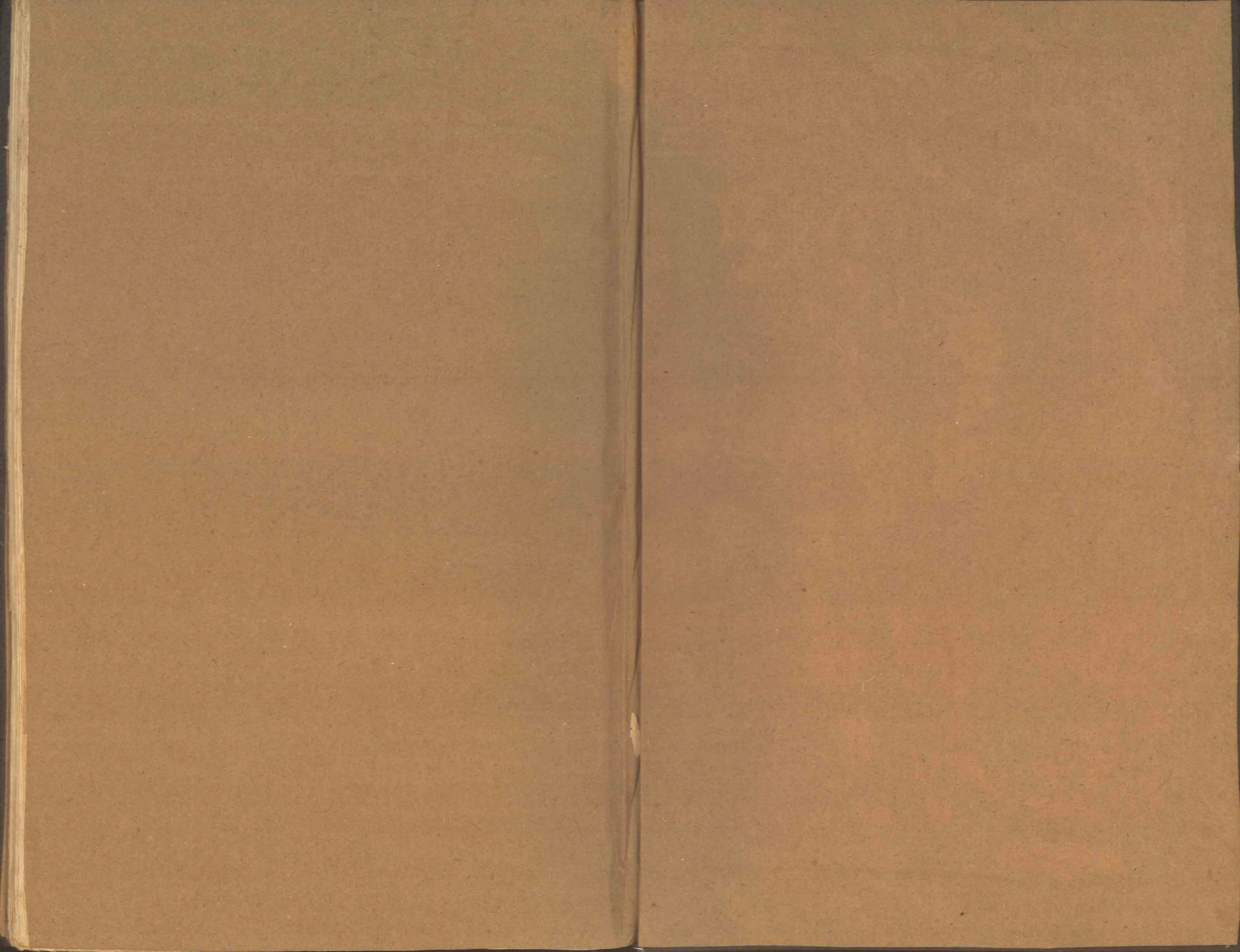

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

۱۳۰۸

الحمد لله که درین زمان سعادت تو امان مجموعه فتاوی جدید برپا فاری
که از کتب معتبره مثل شامی، عالمگیری، هدایه، محیط، فتح القدر، قاضی
مجموعه فتاوی مولانا عبدالحی صفا، وغیره ما خود استخراج کرده شده است

۴۳۱۲۳
موسسه

فتاوی شهابیه

مصنفه و لفظ واقف اسرار علوم منقول کافر و مؤمن معقول عالم به دل
ضل به مثل جناب حضرت مولانا مولوی قاری فاضل حاجی محمد عبداللطیف خان
غفر له الرحمن جشتی قادری نقشبندی متولد متوطن جالندرام ملتان گره
ریاست دیربانی و متهم سید عربیه اسلامیه انوار العلوم جامع سید قبرستان
مونی متصل درگاه حضرت وانگب بابر ضلع مردان مغربی پاکستان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدیہ محبت و اخلاص

نحمدہ و نصلی علی رسولہ الکریم و علی الہ واصحابہ الذین ہم ہدایۃ الحق والصراط المستقیم
امّا بعد کترین عباد تالیف و تصنیف خود بنام گرامی علیجاہ علیحضرت والا شان
غریب پرورد عدل گستر محمد شہاب الدین خان صاحب بہادر والی و حکمران ریاست
اسلامیہ جندول و ام اقبالہ معنوں و منسوب کردہ اظہار اخلاص و سہمدی و خیر خواہی نمود

ع
گر قبول افتد زبے عز و شرف

کترین عباد خادم شریعت - مولوی عاقلہ قاری حاجی محمد عبد اللطیف خان
چشتی قادری نقشبندی - بانی و مہتمم مدرسہ اسلامیہ عربیہ

أَنُورُ الْعُلُومِ

جامع مسجد قبرستان ہوتی متصل درگاہ حضرت ڈانگ بابا رحمۃ اللہ علیہ

ضلع مردان صوبہ سندھ

بتاریخ ۲۰ جولائی بروز جمعہ ۱۲۴۱ھ مردان قیمت ۱۲ روپیہ

سید احمد شاہ علیہ الرحمۃ
حافظ القرآن

شجرہ نسب خاندان عالیہ خونذخیل والیان نوابان ریاست اسلام آباد

جناب عالیجا والا شان محترم علیحضرت غریب پرورد عدل گستر محمد شہاب الدین خان صاحب
بہادر والی و حکمران ریاست جندول - بن علیحضرت عدلت آب شجاعت پناہ جناب
نواب غازی محمد شاہ جہان خان صاحب بہادر والی ریاست دیر صوات جندول باجوڑ بن
جناب نواب محمد اورنگ زیب خان صاحب بن جناب نواب محمد شریف خان صاحب بن جناب
نواب رحمۃ اللہ خان صاحب بن شجاعت پناہ نواب غزن خان صاحب بن جناب قاسم خان
بابا صاحب بن جناب ظفر خان بابا صاحب بن جناب غلام خان بابا صاحب بن حضرت
مادی حق ملا اسماعیل خان بابا صاحب بن حضرت عمدۃ العارفین قطب الاقطاب اخوند الیاس
بابا صاحب لاجپوکی بن حضرت معرفت آگاہ طور بابا صاحب بن حقائق پناہ حضرت ابراہیم
بابا صاحب بن حضرت بامت خان بابا صاحب بن حضرت موسیٰ خان بابا صاحب بن حضرت
پائندہ بابا صاحب بن حضرت مال الدین بابا صاحب بن حضرت خواجوا بابا صاحب بن حضرت
اکو بابا صاحب بن حضرت یوسف بابا صاحب بن حضرت خجی بابا صاحب بن حضرت
غور بابا صاحب بن حضرت افغان بابا صاحب بن حضرت نعمان بابا صاحب بن حضرت دود بابا
صاحب بن حضرت خالد بابا صاحب بن حضرت ولید بابا صاحب بن حضرت سعید بابا صاحب
بن حضرت فاروق بابا صاحب بن حضرت منیر بابا صاحب بن حضرت لشوی بابا صاحب بن
حضرت ابد بابا صاحب بن حضرت قیصر بابا صاحب بن حضرت حمزہ بابا صاحب بن حضرت
احمل بابا صاحب بن حضرت عدنان بابا صاحب بن حضرت قمر بابا صاحب بن حضرت
سید ناموسی علیہ السلام بن حضرت عمران صاحب بن حضرت کسوان صاحب بن حضرت قیصر صاحب
بن حضرت شہباز صاحب بن حضرت فراق صاحب بن حضرت زہود صاحب بن حضرت امین
صاحب بن حضرت سیدنا یعقوب علیہ السلام بن حضرت سیدنا اححاق علیہ السلام بن

۱۵ حضرت یوسف بابا صاحب علی علیہ السلام پروردگار

حضرت ابراهیم علیہ السلام بن آذر بن حضرت سوفان صاحب بن حضرت لشک بن حضرت عام
بن حضرت سام بن حضرت نوح علیہ السلام بن حضرت الامک بن حضرت متوشح صاحب بن
حضرت ادیس علیہ السلام بن حضرت نوش صاحب بن حضرت میہائل بن حضرت قلتبنا
بن حضرت بدیه بن حضرت شیت علیہ السلام بن حضرت آدم علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ والسلام
تذکرہ حضرت اخوندالیاس بابا صاحب لاجوکی رح

حضرت غوث زبان قطب دوران اخوندالیاس بابا صاحب لاجوکی در سلسلہ عالیہ نقشبندیہ
از اعلیٰ حضرت غوث زبان حضرت بنور صاحب فیض خلافت ظاہر و باطنی یافتہ اند و روضہ
مطہرہ حضرت اخوندالیاس بابا صاحب بمحض روضہ حضرت خان بابا صاحب در مقام لاجوکی
علاقہ میدان ریاست دیر واقع است۔

و تعمیر و آبادی موجودہ روضہ مطہرہ اخوندالیاس بابا صاحب و حضرت خان بابا صاحب بحکم
اعلیٰ حضرت جناب نواب اورنگ زیب خان صاحب مرحوم شدہ کہ والد ماجد حضور والا
نواب بہادر غازی محمد شاہ جہان خان صاحب والی ریاست دیر چند ول صوات باجوڑند۔

اطاعت و فرمان برداری عالم وقت

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَادُّوا إِلَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ
فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

بر عزیزان وطن پوشیدہ نمازد کہ اطاعت خدا و رسول صلی اللہ علیہ وسلم و تابعداری
امیران و حاکمان اسلام بر مؤمنان و مسلمانان واجب است۔ بشرطی کہ در تابعداری
حکام اسلام خلاف شریعت لازم نہ شود۔

خداوند تعالیٰ اُولی الامر یعنی حکام اسلام را در اطاعت خود و اطاعت رسول خود

شریک فرمودہ حکم بہ تابعداری ایشان کردہ است پس مناسب کہ حکام اسلام ہر وقت
و ہر لحظہ تابعداری خدا و رسول مد نظر کردہ باشند۔ خلاف قانون خدا و رسول قدم
نہنند۔ و از دہندہ حکومت حقیقی خود ترسیدہ در جاری کردن احکام اسلام و اتباع سنت
خیر الانام صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کوشش بلیغ فرمایند

حکایت بر عدالت حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ

شاہ روم بدست قاصد خود تحالف از قسم جامہا و جیہا بحضور حضرت خلیفۃ المسلمین
عمر فاروق رضی اللہ عنہ فرستادہ قاصدش در مدینہ منورہ حاضر گردیدہ پرسید کہ قلعه
و بنکۃ خلیفہ مسلمانان کدام جاست ؟ گفتہ شد کہ قلعه خلیفہ نیست در محمولی خانہ خلافت
زعم تو بود و باش میفرمایند۔ اکنون برائے خدمت ضروری مسلمانان و غربا تشریف بردن
بر دہہ باشند، قاصد در تلاش رفتہ اتفاقاً حضرت خلیفہ مسلمانان و در زیر سایہ دیوار
خفۃ یافت۔ گفت عدالت و انصاف میفرمائی بدین وجہ ہر جا کہ میخواہی بے خوف و خطر می
امیران و حاکمان ماطلمانند از نیو بہ قلعہا و افواج محتاج گردیدہ در حفاظت خود پریشان
و سرگردانند حضرت سعدی فرمودہ رہے

بادشاہے کہ طسح ظلم فکند
پائے دیوار ملک خویش بکند
نکند جور پیشہ سلطانی
کہ نیاید زرگر چوپانی

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودہ اند من اطاعنی فقد اطاع اللہ و من
عصانی فقد عصی اللہ و من یطع الامیر العادل فقد اطاعنی و من یعص
الامیر فقد عصانی۔ تابعداری من تابعداری خدا و نافرمانی من نافرمانی حق است
و تابعداری حاکم عادل تابعداری حق است و نافرمانی حاکم عادل نافرمانی من است اگرچہ بر شما

غلام حبشی حاکم گردانیدہ شود۔ از تابعداری و فرمانبرداری او روگردانی نہ کردہ باشید
فی زمانہ حکومت ملکی تنخواہ و ذریعہ معاش میگیرند۔ ومع ہذا در بدخواہی و دشمنی حاکم وقت
خود ساعی میباشند۔ این ناشکری منعم است و ناشکری منعم جائز نیست بر رعیت تابعداری
و بدخواہی حاکم وقت خود لازم و ضروری است تفسیر روح البیان ص ۵۵۴

نقشہ قواعد و ضوابط برای فیصلہ ملکی مقدمات متعلقہ ریاست اسلامیہ جندول

بمختصر فیض کجور عدلت دستور جناب صاحب بہادر والی و حکمران ریاست جندول دام قبالہ
بعد از تقدیم تسلیم و نیاز معروض حضور والا آنکہ سہمی غلام سرور زمین خود بعد اچارہ بہ فدوی دادہ
است اکنون نامبرہ غلہ فصل موجودہ بہ حساب اچارہ بہ فدوی نمیدہد و زیور گیر است ہمراہ بندہ
راہ حق نمیکند۔ مہربانی کردہ بنام نامبرہ بہ فیصلہ شرعی حکم والا صادر فرمایند کہ بمعہ بندہ از راہ
حق تجاوز نکند بغیر خدا و رسول و حضور والا جائے پناہ نیست فقط عریضہ گزار
محمد علی بانڈی

حکم حضور والا خان صاحب والی و حکمران ریاست جندول

بنام تحصیلدار ریاست حکم آنکہ
فیصلہ سائل درخواست ہذا بحکم قانون شرعی انجام رسانیدہ باشید فقط
دستخط خان شہاب الدین والی ریاست جندول از دفتر دار الحکومت باروہ

چالان مقدمہ بحکمہ شریعت بغرض فیصلہ شرعی بہ توسط تحصیلدار تحصیل

بخدمت فضیلت پناہ قاضی صاحب محکمہ شریعت تحصیل !
بعد از سلام منون آنکہ فیصلہ مقدمہ سائل درخواست ہذا حسب حکم حضور والا خان صاحب بہادر والی و

حکمران ریاست جندول دام اقبالہ بغرض فیصلہ شرعی بحضور والا پیش کردہ میشود۔ قاضی صاحب
مہربانی کردہ مطابق حکم قانون شرعی فیصلہ طرفین فرمودہ باشند فقط دستخط تحصیلدار تحصیل

بیانات بموجب فیصلہ شرعی در محکمہ شریعت

(مدعی) من محمد علی بر غلام سرور بدین طور دعوی میدارم کہ نامبرہ زمین خود بہ عقد اچارہ بہ
فدوی دادہ است۔ اکنون نامبرہ غلہ فصل موجودہ بحساب عقد اچارہ نمیدہد و زیور گیر است
اگر بحکم کتاب حق من میرسد حکم فرمودہ شود کہ بدہد۔

(گواہان) ما غلام جان و غلام رسول خان برائے رضائے خدا و رسول بہ لفظ شہادت
اظهار مادہ و واقعہ بدین طور می نمایم کہ در حضور مایان غلام سرور زمین خود بہ محمد علی بہ عقد
اچارہ دادہ است۔

(مدعی علیہ) من زمین خود بہ محمد علی بہ حصہ عرفی دہقانی دادہ ام بدادن حصہ
عرفی دہقانی ملامت ہسم۔ عقد اچارہ ہمراہ نامبرہ نہ کردہ ام شہادت گواہان مدعی کہ
بہ عکس مندی و عداوت نفسانی است۔

اجراء فیصلہ شرعی از محکمہ شریعت بحکم قاضی

بحکم البینۃ علی المدعی والیمین علی من انکر بر مدعی حضور شہود و بر
مدعی علیہ حلف لازم است چونکہ در مقدمہ مذکورہ بہ گواہان مدعی مدعی علیہ جرح و قدح
عکس مندی و عداوت نفسانی نمودہ لہذا بموجب مدعی بودن حصہ عرفی دہقانی مدعی علیہ
بہ مدعی کے خود ثبوت شرعی پیش کردہ باشد ورنہ حلف نماید۔ شامی فقط
دستخط قاضی تحصیل

تذکرہ حضرات ائمہ اربعہ بمعین حیات و ممات

- (۱) حضرت امام اعظم ابوحنیفه صاحب رحمه الله در سنه پیداشده در سنه ۵۰ وفات یافته اند و عمرش ۷۰ سال بود
- (۲) حضرت امام مالک صاحب در سنه پیداشده در سنه ۱۷۹ وفات یافته و عمر زندگی ۸۹ سال شهر است
- (۳) حضرت امام شافعی رحمه الله در سنه پیداشده در سنه ۲۵۴ وفات یافته ۵۴ سال بود
- (۴) حضرت امام احمد حنبل صاحب در سنه پیداشده در سنه ۲۴۱ وفات یافته و عمر زندگی ۷۴ سال بود

حضرت امام ابوحنیفه رحمه الله علیه در عهد خلافت حضرت خلیفه المسلمین مروان از حضرت همیره حاکم ملک عراق در باب خدمت قضا کوفه انکار فرموده بموجب انکار محبوس شده به زندان ایک صدوره حکومتی از قید حکومت خلاصی یافتند مع هذا خدمت قضا اختیار نه فرمودند بلاشک کار قضا کار است دشوار - هنوز برای تحصیل خدمت قضا رشوتها داده میشود با وجودیکه تعلیم به کثر و قدوری نرسیده باشد شوق قضا میدارند و از خدا نمیترسند

طبقات مسائل و کتب ظاهروایات

طبقات مسائل ضعیفی سه است و اقوال ائمه ثلاثه به ظاهر روایت مشهور است و کتب ظاهروایت کتب سه حضرت امام محمد است به تبسوط و زیادات و جامع مع صغیر و جامع کبیر و شیر صغیر و شیر کبیر مشهور است در روایات ائمه مذکوره غیر کتب مذکوره بمسائل نوادر مشهور است و مسائل مستنبطه مجتهدین متاخرین به واقعات نامیده میشوند و این مسائل متاخرین در کتب مخلوط ذکر کرده میشوند چنانچه فتاوی قاضی خان و خلاصه الفتاوی و غیره باین مشتمل است و در فتاوی محیط جدا جدا ذکر کرده اند چنانچه اول مسائل اصول ذکر کرده بعد از آن مسائل نوادر بعد از فتاوی نوشته اند بغرض تبصره عرض کرده شد

طریق شناخت ترتیب فتوی و احکام نافذ کردن

- (۱) در مسائل عبادات بر قول حضرت امام اعظم ابوحنیفه رحمه الله علیه فتوی و حکم دادن اولی و بهتر است بشرطیکه قول مخالف معارض نشده باشد زیرا که حضرت امام اعظم رحم از تعیین اند قول ایشان درباره مسائل عبادات زیاده قوی است
- (۲) در جمله مسائل ذوی الارحام بر قول حضرت امام محمد بن فتوی داده میشود که اوشان درین مسائل ماهر و کامل وقت بودند
- (۳) در مسائل متعلقه قضا و شهادت بر قول حضرت امام ابی یوسف رحمه الله علیه فتوی می باید داد زیرا که ایشان در مسائل قضا ماهر زمانه خود بودند
- (۴) در مذهب مسائل مشهوره قول امام زفر رحمه الله معتبر و قابل فتوی است
- و اگر در مسئله قیاس و استحسان جمع شوند عمل بر استحسان کردن اولی است به استثنای چند مسائل معدوده مشهوره
- و اگر در میان قول اصح و صحیح تعرض واقع شود عمل بر صحیح کردن می باید
- و اگر در مسئله دو قول صحیح آمده باشند پس درین صورت قاضی و مفتی را اختیار است حسب ضرورت بهر قول که حکم و فتوی دهد جائز باشد

طبقات علماء فقهار کرام رضی الله عنهم

- (۱) طبقه مجتهدین چنانچه ائمه اربعه رضی الله تعالی عنهم و کسانی که بر مسلک ایشان رفته اند
- (۲) طبقه مجتهدین مذاهب چنانچه حضرات امام ابو یوسف رحمه الله علیه و امام محمد رحمه الله علیه و حضرت امام زفر رحمه الله علیه و غیرهم تلامذه حضرت امام اعظم رحم اند
- (۳) طبقه مجتهدین مسائل فقهیه چنانچه حضرت فاضل بن جعفر طحاوی و ابی الحسن کرخی شمس الائمة الحلوای و شمس الائمة نسیمی و محضر الاسلام بزدوی و فخر الدین قاضی خان و غیرهم اند
- (۴) طبقه اصحاب تخریج از علماء مقلدین چنانچه امام کرخی و امام رازی و غیره اند

(۵) طبقه اصحاب تخریج از علماء مقلدین مثل ابوالحسن قدوری مد صاحب ہدایہ وغیرہما
(۶) طبقه علماء مقلدین کہ بر امتیاز قوی و اقوی و ضعیف و ظاہر مذہب و روایت نادرہ قادر باشند
چنانچہ اصحاب متون معتبرہ اند مثل صاحب کثر - صاحب مختار - صاحب وقایہ الروایہ و صاحب
مجموع - این حضرات در متون خود اقوال مردودہ و روایات ضعیفہ نقل نمیکنند۔
(۷) طبقه علماء مقلدین کہ بر امتیاز اقوی و قوی و ضعیف و ظاہر مذہب و روایات نادرہ قادر
نبودہ باشند

فتویٰ و حکم قاضیان حکومت اسلامیہ استحکم و مضبوط ترین میباشد

اگر در حکومت اسلامیہ تقرر قاضیان حکومتی شدہ باشد پس در موجودگی قاضیان حکومت
قضاے دیگر قاضیان نافذ و جائز نیست بنابراین قاضیان دیگر انقض حکم قاضی حکومت نمیرسد
اگرچہ فتویٰ بر خلاف مذہب خود داده باشد قاضی حکومت اگر خلاف مذہب یا بر قول ضعیف
فتویٰ دہد و بعد از حکم دادن معلوم گردد کہ حکم بر خلاف مذہب یا بر قول ضعیف داده شدہ است
قاضی حکومت انقض حکم خود کردہ باشد (لما قال فی رد المحتار منک اذا لم یکن القاضی مجتہدا
وقفی بالفتویٰ ثم بین انه علی خلاف مذہبہ نفذ و لیس لغيرہ نقضہ و لہ ان
یبنقضہ الخ) یعنی اگر قاضی مجتہد نباشد و در مادۃ فتویٰ و حکم دہد باز معلوم شود کہ خلاف مذہب
فتویٰ داده شدہ است عکس نافذ و جاری خواہد شد - و غیر قاضی حکومت را انقض حکم قاضی حکومت
نمیرسد - بلکہ او انقض حکم خود کردہ باشد۔

عقائد اسلام کہ دانستن آن بر ہر مسلمان فرض و لازم باشد

عزیزان من بدانید کہ بنیاد اسلام پر پنج چیز است (۱) اول کلمہ شہادت (۲) دوم نماز (۳) سوم
زکوٰۃ (۴) چارم حج (۵) پنجم روزہ رمضان مبارک -
و سی کلمہ شہادت این است کہ واجب است بر مسلمان کہ بزبان اقرار کند و از دل صادق
داند کہ خالق جهان یک است در ذات و صفات او شریک نیست تمام کمال او راست

و او از تمام عیوب پاک است در هیچ کارے محتاج کسی نیست و تمام مخلوقات محتاج او نیست
و بر تمام چیز عالم است و از علم او چیزے پوشیدہ نیست و او بر تمام چیز قادر است - ہر چه خواہد
میکند - حکم او را کسی رو نمیخواند کرد - بندگان خدا هیچ کارے از نیک و بد بغیر حکم او نمیتوانند کرد
ہر چه در دنیا از بندگان صادر میشود بقدرت خدا میشود - و بر فرشتگان خدا ایمان بیارند کہ فرشتہ
بنندگان خدا اند از نور پاک پیدا شدہ اند - گناہ نمیکنند - بر ہر کاری کہ مقرر شدہ اند بران قائم اند
از ان انکار نمیکنند - فرشتگان نہ زرونہ مادہ اند و نخورند و نہ نوشند - شمار ایشان سوا از خدا
کے نمیداند بزرگ ترین ایشان چہارند۔

- (۱) اول جبریل کہ کتابہائے خدا و احکام خدا بنزدیک پیغمبران علیہم السلام مے آورد۔
 - (۲) دوم میکائیل علیہ السلام کہ روزی مخلوق بحکم خالق بخلق میرساند - و باران ہم میباراند
 - (۳) سوم اسرافیل علیہ السلام کہ بر روز قیامت صور میبوزد۔
 - (۴) چہارم عزرائیل علیہ السلام کہ بحکم خدا از جاندار مخلوقات جان میستاند۔
- و بر اسد ایمان بیارو کہ کتابها بطرف پیغمبران علیہم السلام فرستادہ۔
- ملقوات بحضرت موسیٰ علیہ السلام
انجیل بحضرت عیسیٰ علیہ السلام
تورہ بحضرت داود علیہ السلام
قرآن پاک بحضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم۔

و اقرار کنند کہ تمام کتب آسمانی و جملہ پیغمبران خداوند تعالیٰ حقند - برائے ہدایت فرستادہ شدہ
کہ تمام مخلوقات پیروی او شان اختیار کنند - انبیاء علیہم السلام از تمام گناہ پاکند خواہ کبیرہ
باشد یا صغیرہ - اول پیغمبران حضرت آدم علیہ السلام اند و اخیر پیغمبران حضرت محمد رسول اللہ
صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم سرتاج پیغمبران در مکہ شریفہ پیدا شدہ اند چون بعر جبل سال رسیدند
از خدا پیغمبری یافتند و نزول قرآن شریف شروع شدہ در مکہ شریفہ مہراج حاصل شدہ بود - بدینطور

که حضرت جبریل علیه السلام براق آورده آنحضرت صلی الله علیه وسلم را بر و سوار کرده مسجد اقصی رسانید و از آنجا به آسمانها رفته جنت، دوزخ، عرش، کرسی، دیدند. در آن شب نعمتهای بیکران یافتند. پنج نماز با هم در آن شب فرض شده اند. لهذا لازم شده که نماز پنجگانه بخوانیم. و پس از آن دختران خود را هم حکم به نماز کنیم.

حضور صلی الله علیه و آله وسلم فرموده اند: کسیکه محافظت نماز پنجگانه میکند. روز قیامت آن نماز برای او نور و دلیل رفتن جنت خواهد بود. و کسیکه محافظت نماز نمیکند از نور و دلیل محروم شده همراه فرعون و هامان محسور خواهد شد.

و قتیکه اولاد شما بعمر هفت سالگی برسند. بگوئید که نماز بخوانند و چون بعمر ده سال برسند بزنید که نماز بخوانند مضمون حدیث شریف است

چونکه طهارت و پاکی برای صحت نماز شرط و موقوف علیه است بنابرین مسائل طهارت و وضو بر همه مسائل مقدم نموده بغرض تبصره و فائده مسائل طهارت و وضو بیان کرده میشود تا که ناظرین و قارئین کتاب هدایا مستفیض و بهره اندوز گردند.

مسائل وضو بسلسله سوال و جواب

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که فرض در وضو چند است هوالمصوب للجواب. چار
(۱) اول شستن روی از موها به پیشانی تا زیر رخ و از گوش تا گوش دیگر.
(۲) شستن هر دو دست مع آرنج.

(۳) مسح چهارم حصه سر.

(۴) شستن هر دو پایا همراه هر دو شتالنگ. ازین چهار اندام اگر بمقدار یک سروی خشک نباشد وضو درست نباشد بار دیگر وضو باید کرد.

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که طریقه مسنونہ وضو چه باشد هوالمصوب للجواب به علم کتاب طریقه

مسنونہ وضو اینکه اول بسم الله الرحمن الرحيم و اعوذ بالله من الشیطن الرجیم یکبار بخواند بعد از آن هر دو دست تا هر دو بند با سه بار بشوید و یکبار دعا

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا لَنَا بخواند بعد از آن سه کرات آب در دهن بیندازد و یکبار دعا اللَّهُمَّ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ كَأْسًا لَمْ أَظْمَأْ بَعْدَهُ أَبَدًا بخواند مع

استعمال مسواک و سه بار آب در دهن اندازد بدست راست و بدست چپ از بینی آب بیرون کرده صفائی کند و یکبار دعا اللَّهُمَّ لَا تُخْزِمْنِي مِنْ رَائِحَةِ نَعِيمِ جَنَّتِكَ بخواند و سه بار رو

خود بشوید و دعا اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيِضُ وَجُوهُ أَوْلِيَائِكَ وَ تَسْوَدُ وَجُوهُ أَعْدَائِكَ یکبار بخواند و سه بار هر دو دست مع آرنج بشوید و وقت شستن دست راست دعا اللَّهُمَّ اعْطِنِي

كِتَابِي بِمِثْنِي وَ حَاسِنِي حَسَابًا يَسِيرًا. را یکبار بخواند و وقت شستن دست چپ یکبار دعا اللَّهُمَّ لَا تَعْطِنِي كِتَابِي بِشِمَالِي وَلَا مِنْ ذُرَاةِ طَهْرِي بخواند و یکبار مسح تمام سر کند

و وقت مسح سر یکبار دعا اللَّهُمَّ حَرِّمْ شَعْرِي وَ بَشْرِي عَلَى النَّارِ وَ أَظْلَمِي تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ بخواند و یکبار مسح هر دو گوش کند. و وقت مسح یکبار دعا

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ بخواند و یکبار مسح گردن کند و وقت مسح گردن یکبار دعا اللَّهُمَّ اعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَ اعُوْذُ بِكَ

مِنَ السَّلَاسِلِ وَ الْأَغْلَالِ بخواند و سه بار هر دو پا همراه شتالنگ بشوید و وقت شستن هر دو پا یکبار دعا اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِي عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَنْزِلُ فِيهِ الْأَقْدَامُ. بخواند

بعده وضو ختم کرده یکبار سُورَةُ الْقَدْرِ مع کلمه شهادت بخواند کلمه شهادت اینست أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ اللَّهُمَّ

اجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ اسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ. بعد از آن

در رکعت نفل تحیت الوضوء بخواند باعث ثواب باشد وقت وضو سخنها دنیاوی مکرده است و اسراف بلا ضرورت در وضو نیز ممنوع است

مسائل نواقض وضو بسال سوال جواب

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نواقض وضو چند است هوالمصوب للجواب بحکم کتاب نواقض وضوء چارند

(۱) از خارج شدن بول و براز از هر دروازه وضو شکسته میشود.

(۲) از خارج شدن خون و ریح که سیلان کند

(۳) از خفتن به پشت یا به پهلو یا تکیه کرده وضو شکسته میشود.

(۴) شراب نوشیده مست شود یا از بیماری بیهوش گردد یا از غایت ضعف یا مجنون شده بے عقل شود درین صورتها وضو باطل میشود. همین طور از خنده قهقهه بالغ نیز وضو فاسد میگردد. در رکوع ایستاد یا در سجده یا در قاعده یا نشسته خفته شود ازین وضو باطل نمیشود مگر احتیاط در وضو کردن است عالمگیری.

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که خارج شدن ریح از دبر در قانون اسلام ناقض وضو ثابت شده دلیل عقلی برین چه باشد. هوالمصوب للجواب دلیل عقلی برین اینکه خارج شدن ریح موجب غفلت و سستی بدن است پس صرف برای دور کردن غفلت شستن چار اندام در قانون اسلام شروع گردیده تا که بحالت بیداری عبادت باری تعالی ادا کرده شود عبادت مع غفلت در جناب باری تعالی مقبول نیست

مسائل غسل - این را طهارت کبری نیز گویند

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که فرض غسل چند است هوالمصوب للجواب بحکم کتاب فرائض غسل سه اند

(۱) مضمضه یعنی آب در دهان انداختن

(۲) استنشاق یعنی آب در بینی انداختن

(۳) بر تمام بدن ظاهری آب روان کردن و ترساختن.

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که سنت در غسل چند است هوالمصوب للجواب بحکم کتاب سنت در غسل چهار اند.

(۱) سه بار دست شستن تا بندها برود دست.

(۲) ناپاکی از بدن بدر کردن.

(۳) با قاعده شرعی وضو کردن

(۴) به کل بدن آب سه بار روان کردن و ترساختن

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که غسل از کدام چیز لازم میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب غسل از آب جاری کردن لازم میشود خواه از مرد و زن منی خارج شود یا نه

و هرگاه که از خواب بیدار شده بر بدن یا بر جامه منی ببیند خواه احتلام یا د باشد یا نه تیر غسل لازم میشود

و اگر احتلام یا د باشد و بر بدن یا بر جامه منی نبیند غسل واجب نباشد مگر احتیاط در غسل کردن

و اگر مرد تزدن نشسته بران دست نه بد یا بوسه گیرد و در آن حالت شهوت آمده مذی بیرون آید غسل واجب شود و اگر از دست نهادن یا بوسه گرفتن منی حبه بشهوت خارج شود

درین حالت هم غسل واجب میشود

علمای میفرمایند که اگر انسان از خواب بیدار شده بر بدن یا بر فرش خود تری مذی یا نفث

از جهت احتیاط غسل واجب میشود.

وقتیکه زن از خون حیض یا نفاس پاک گردد غسل بر او لازم میشود. اقل مدت یعنی کمتر از حد حیض سه روز است و اکثریت ده روز است اندرین مدت هر قسم خون که خارج میشود خون حیض شمرده میشود و در باقی ایام استحاض باشد. وقتیکه آب سفید بیرون شود خون حیض ختم میشود غسل کرده نماز بخواند.

از ولادت مولود تا وقتیکه خون نفاس جاری میباشد نماز را موقوف کرده بخواند. وقتیکه خون نفاس قطع شود غسل کرده نماز بخواند. اگر خون نفاس از چهل روز تجاوز کرده برابر جاری شود غسل کرده نماز بخواند زیرا که این خون استحاض باشد نماز در مدت حیض و نفاس ممنوع است. وقتیکه زن از خون حیض و نفاس پاک شود بر او قضا نماز نیست. مگر قضا روزی لازم باشد. در مدت حیض و نفاس با زن خود همبستری کردن حرام است. و در مدت استحاض همبستری جایز است. بے وضو قرآن شریف بدست گرفتن جایز نیست مگر از بر و یاد خواندن روایت جنب را بدست گرفتن قرآن شریف بخواندنش هر دو روا نیست و در سجده رفتن هم روا نیست و طواف کعبه شریف نیز روا نباشد.

مسائل تمیم و حقیقت و کیفیت آن

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که تمیم در کدام وقت لازم میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب اگر آب بمقدار دوری یک سیل یافته نشود یا آب یافته میشود مگر از وجه بیماری استعمال نمیتوان کرد یا عرض زیاده میشود در بحالت بر خاک تمیم کرده نماز بخواند هیچ وقت ناخن کردن نماز روا نیست.

کیفیت تمیم اینکه اول نیت کند که تمیم میکنم برائے دو کردن ناپاکی در طاعت و نماز هر دو دست بر زمین زود برود خود بمالد و تمام رود و خود را در سجده بگرداند و باره برود.

دست بر زمین زود برود دست را همراه آنج بیکدیگر بمالد مگر بطورے دست بمالد که قاسمیکه در وضو شسته میشود مسح کامل گرفته شود و اگر انگشتی بر انگشت میباشد و از این حرکت بدو اگر تنگ باشد بیرون کند حکم وضو غسل تمیم یکسان است یعنی از هر یک انسان از ناپاکی پاک میشود و بعد از خواندن نماز و قرآن شریف و غیره جایز میگردد تا وقتیکه آب یافته نشود تمیم بحال باشد و وقتیکه آب مع قدرت یافته شود تمیم شکسته میشود.

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که تمیم از کدام چیز باطل میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب از چیزهاییکه وضو شکسته میشود از آن تمیم نیز باطل میگردد اگر بدن یا جای ناپاک باشد و بر پاک کردن بدن و پاک آب یافته نشود در بحالت نماز بخواند و اگر لایق متر عورت جای پیدا میشود تمام جای بیرون کرده از سر نماز بخواند یا برهنه در جای تاریک ایستاده باشد نماز بخواند و با باشد که ضرورت بود روا باشد بے ضرورت چنین خطا باشد.

مسائل اذان و حقیقت و کیفیت آن

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که مقرر شدن اذان در قانون اسلام بر چه پدیدهست هوالمصوب للجواب بحکم کتاب مقرر شدن اذان بر اعلام غائبین شده که دوران اذان شنیده به نماز حاضر شوند.

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اذان سنت زوائد است یا سنت موكده هوالمصوب للجواب بحکم کتاب اذان سنت موكده است در قانون اسلام برائے نماز وقتی یا قضا مقرر شده است اذان برائے نماز نقل و سنت جایز نیست قبل از وقت و بعد از وقت نیز ممنوع است در صورت دوبار خواندن اذان ضرر ندارد.

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر کسی در جنگ تنها نماز بخواند در بحالت اذان خواندن بر او لازم باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در بحالت اذان خواندن بهتر باشد اگر اذان و اوقات هر دو خواند و در چهری نماز هر کند و در اخفاء اخفاء کند نماز او مشابه به نماز جماعت شده ثواب

جماعت خواهد یافت

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که وقتیکه مؤذن اذان خواند سامعان را چه باید کرد و هوالمصوب للجواب
 بحکم کتاب باید که جواب اذان و بعد یعنی وقتیکه مؤذن اَللّٰهُ اَكْبَرُ گوید سامعان نیز
اَللّٰهُ اَكْبَرُ گویند و اگر مؤذن اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَللّٰهُ گوید سامعان نیز این کلمات را بر زبان
 جاری سازند و وقتیکه مؤذن اَشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اَللّٰهِ گوید سامعان نیز این کلمات
 شهادت ادا کنند و وقتیکه مؤذن حَتّٰی عَلٰی الصَّلٰوةِ وَحَتّٰی عَلٰی الْفَلَاحِ گوید سامعان
 جواب این هر دو کلمات به لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ دهند و در اذان صبح در جواب
الصَّلٰوةِ حَيِّزُومِنَ التَّوْحٰدِ صدقت و ببرزت و یلحق نطق با رسول الله گویند
 و وقتیکه مؤذن در ختم اذان اَللّٰهُ اَكْبَرُ گوید سامعان نیز این تکبیر گویند این فعل سنون است و اگر بعد
 از ختم اذان این دعا گویند اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ الشَّامَةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اِنِّیْ سَيِّدُنَا
مُحَمَّدٌ ذَا الْوَسِيْلَةِ وَالْفَضِيْلَةِ وَالْكَرِيْمَةِ الرَّحِيْمَةِ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا الَّذِیْ دَعَا
دَارُزُقْنَا شَفَاعَتَهُ یَوْمَ الْقِيَمَةِ اِنَّكَ لَا تَخْلِفُ لِّلْعٰدِیْنَ خداوند پاک گناه او شان بخشد و شفقت
 رسول مقبول صلی الله علیه و سلم نصیب خواهد شد.

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که جواب اقامت نیز موجب ثواب باشد یا نه و هوالمصوب للجواب بل بطوریکه
 جواب اذان هست همان طور جواب اقامت است مگر در اقامت در جواب قَدْ قَامَتِ
الصَّلٰوةُ اقامتها الله و اذانها گویند بعد از ختم کردن اذان و اقامت هر دو عایکه
 کند مقبول درگاه ایزدی خواهد شد. اذان شنیده برای نماز در مسجد آهسته آهسته باید آمد
 شتاب خوب نیست. برای شامل شدن جماعت تیر شتابی کردن جائز نیست

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که روز جمعه اذان ثانی بکدام طرف خطیب درست باشد و هوالمصوب للجواب
 بحکم کتاب اذان ثانی یوم جمعه دست راست و دست چپ و برابر روی خطیب به هر سه طور
 جائز است زیرا که مقصود از اذان اعلان است. رد المحتار ص ۵۵

مسائل امامت و اقسام آن

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که امامت چند قسم است و هوالمصوب للجواب بحکم کتاب امامت بر دو نوع
 (۱) امامت صغری یعنی در نماز پیش امام و مقتدای خلق شدن.

(۲) امامت کبری یعنی سردار و بادشاه قوم شدن. اینجا مسائل امامت صغری بیان کرده میشود

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که مستحق امامت کدام شخص میباشد و هوالمصوب للجواب شخصیکه در
 مقتدیان عالم و فاضل تر باشد و از مسائل علم دین بخوبی واقف بوده باشد و قرآن را
 هم صحیح میتوان خواند. اگر جاهل باشد در نماز مقتدیان خرابی خواهد کرد.

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر در مذہب و عقیده پیش امام فله و فتورے باشد در امام بودنش حکم شرع
 چیست و هوالمصوب للجواب بحکم شرع امام بودنش مکروه است

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر شخصی از ضروریات دین اسلام منکر شده باشد امام بودن او چه حکم دارد و هو
 المصوب للجواب بحکم کتاب امام کردنش جائز نیست.

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که حکم کتاب تعریف فاسق و فاجر چیست و هوالمصوب للجواب بحکم
 کتاب کسیکه مرتعّب گناه کبیره میباشد و برگناه صغیره دوام میکند فاسق و فاجر است.

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که امامت فاسق و فاجر چه حکم دارد و هوالمصوب للجواب بحکم کتاب امامت سنی و فاجر مع کرامیت جائز است

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که امامت نابالغ چه حکم دارد و صحیح باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب امامت نابالغ صحیح نیست

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر کودک نابالغ در ماه رمضان المبارک امام شده تراویح بخواند صحیح باشد یا نه هوالمصوب للجواب درین مسئله علماء کرام مختلف شده اند بعضی میگویند جائز است بعضی بعد از جواز قائل شده اند مگر مختار قول ثانی است یعنی امامت نابالغ بهتر نیست عالمگیری

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر امام نشسته نماز خواند و مقتدیان از پس او ایستاده نماز خوانند در صورت نماز امام و مقتدیان او صحیح باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت نماز امام و مقتدیان درست زیرا که این فعل از جناب رسول مقبول صلی الله علیه و سلم منقول شده است
هدایه

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر امام تیمم کرده نماز خواند و مقتدیان وضو کرده خوانند در صورت نماز درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت نماز امام و مقتدیان صحیح است شامی و در مختار

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که بعد از تمام صفوف مقتدی رتبه ایستادن چه حکم دارد و هوالمصوب للجواب

بحکم کتاب تا وقتیکه صفوف کامل نشده باشد و جائز است یک تن خالی باشد از صفوف تنها شده خواندن نماز مکروه و خلاف سنت است و اگر در صفوف جائز نباشد مردمان صفوف را تنگ نکنند پس صفوف دو تن شده ایستاده شوند - هدایه

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که کیفیت ایستادن مقتدیان در صفوف چه طور باشد و هوالمصوب للجواب تمام مقتدیان دوش بدوش گردیده برابر ایستاده شوند در میان صفوف جائز خالی نماند و پیابهار پیش و پس کرده صفوف را خالی نکنند برابری صفوف ضروری است رسول مقبول صلی الله علیه و سلم فرموده که در تکمیل و درستی نماز از برابری صفوف است.

مسائل نماز و حقیقت و کیفیت آن

چه میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نماز گذاردن در مقبره جائز است یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب نماز گذاردن در قبرستان چند صورت میدارد -

(۱) اینکه قبور را قبله خود گردانند و توجّه بطرف اهل قبور نمایند این درست نیست

(۲) اینکه قبور را گنبد ساخته مسجدی بر آنها بنا کنند و در آن نماز بخوانند این نیز مکروه است

(۳) اینکه خارج از مقبره مسجدی تعمیر کرده بطوریکه توجّه بقبور نیاید این طور جائز است. شامی

چه میفرمایند علماء دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که به نزدیک بزرگان دین برائے فیض و تبرک مصلی کردن مسجد تعمیر کردن روا است یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب جائز و موجب ثواب باشد و اما من اتخذ مسجداً اثنی جوار رجل صالح او صلی فی مقبرة وقصد الاستظهار بوجه او و صول اشر ما من عباده الیه لا لتعظیمه له والتوجه نحوه ولا حرم فیہ الا شری ان مودق اسمعیل علیه السلام فی المسجد الحرام عند

الْحَطِيمِ ثُمَّ إِنَّ ذَلِكَ أَفْضَلُ مَكَانٍ يَخْتَرَى الْمُصَلِّيُ يَصَلُوهُ (مرقات)
وَقَالَ شَارِحُ الْمُنْيَةِ فِي الْفَتَاوَى لَا بَأْسَ بِالصَّلَاةِ فِي الْمَقْبَرَةِ إِذَا كَانَ فِيهَا مَوْضِعٌ
أَعَدَّ لِلصَّلَاةِ وَلَيْسَ فِيهِ قَبْرٌ

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اکثر مردمان این زمان بعد از فرض جمعه مبارک چهار رکعت فرض احتیاطی ظهر
میخوانند این احتیاطی درین زمانه میباید یا نه و این طریق در زمانه صحابه کرام و تابعین و تبع تابعین
جاری بود یا نه هوالمصوب للجواب ادا ظهر بعد از فرض جمعه شریف از علمای سلف منقول
نشده مگر از فقهاء متأخرین ادای ظهر را حوط نوشته اند بسبب اینکه در تعدد جمعه در یک شهر
بدو جائز یا سه جائز است و علمای مختلف شده اند و نیز در تعریف مصر اختلاف کرده اند بعضی اقول
اکثر دیار از مصر خارج میشوند بنا برین ادای ظهر احتیاط است و این منافی فرضیت جمعه
نیست اگر چه مفتی بهین است که در یک شهر تعدد جمعه مبارک درست است پس در فرضیت
جمعه درین بلاد شک نیست مگر حکم احتیاطی ادا ظهر برائے آن است که از اختلاف علمای
کرام عهده بری شود البته اگر بوقت ادا ظهر احتیاطی در ادا جمعه مبارک و فرضیت آن
شک پیدا شود درین صورت ظهر ادا نه سازد و این شک را دفع کند بجز محیط و درختار
و عالمگیری احتیاطی را معتبر نمیداند و نیت پنجمین مرقوم کرده نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ صَلَاةَ

أَحَدِ الظُّهْرِ أَذْرَكَتْ وَ قَتَنَهُ وَ لَمْ أُصَلِّ بَعْدَ مُتَوَجِّهًا إِلَى جِهَةِ الْكَلْبَةِ الشَّرِيفَةِ

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که مصلی فرض عشاء و عده نماز و تر بعد از جماعت تراویح رمضان مبارک
با جماعت ادا نماید یا تنها خواند هوالمصوب للجواب در تاتار فائیه از علی ابن احمد منقول
ست که هر که فرض عشاء با جماعت بخواند باشد و تر هم با جماعت ادا نه سازد و همچنین در غنیه
و غیره مذکور است لیکن کدای و به قوی معتد به عدم جواز معلوم نمیشود حق جواز معلوم میشود

فتاویٰ عبدالحی صاحب لکهنوی

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نماز فرض واجب سنت فجر و ظهر بر ریل گاڑی که درین زمانه شائع گردیده
در حالت حرکت و رفتار گاڑی بلا عذر جائز است یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب جسد
نماز باید در ریل گاڑی در حالت حرکت و رفتار بلا عذر جائز است حسب روایات فقهیه کذا فی فتاوی
مولانا عبدالحی لکهنوی ص ۱۲۹

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر در مسجد محله نماز جمعه میشود درین صورت نماز میان محله را بجا مع مسجد دیگر
نماز جمعه فتن درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب مکروه است زیرا که درین صورت تقلیل
جماعت مسجد محله لازم میشود و این باعث خرابی مسجد باشد البته اگر امام جامع مسجد دیگر
از امام مسجد محله عالم و فاضل و تقوی دار تر باشد یا قاری و صالح و ماذون و بزرگ باشد
درین صورت بجا مع مسجد دیگر بغرض فیض و تبرک حاصل کردن روا باشد شامی

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نماز گذاردن در مسجد افضیان اهل سنت و الجماعة را جائز است یا نه و حکم مسجد
اهل رض مثل مسجد اهل سنت است یا نه هوالمصوب للجواب در مسجد افضیان نماز خواندن
برائے اهل سنت و الجماعة جائز است و حکم مسجد اهل رض مثل حکم مسجد اهل سنت است

فتاویٰ مولانا عبدالحی رحمه الله ص ۱۳۱

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که نماز گذاردن در کشتی روان چه حکم دارد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب
جائز است بهر طرفیکه متوجه باشد و اگر کشتی استاده باشد در قبیله کرده نماز خواند

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که نماز گذاردن در حالت حرکت ریل و کشتی نشسته جائز است یا بقیام
هوالمصنوع للجواب نماز در حالت حرکت ریل و کشتی اگر بقیام ممکن نباشد بصورت بقعود
بلاشک جائز است - فتاویٰ مولانا عبدالحی حبیب

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در خواندن نماز جلدی و شتابی کردن جائز است یا نه هوالمصنوع للجواب
بحکم کتاب اگر نماز فرض واجب سنت مستحب تمام ادا کرده شود و بصورت نماز دست
باشد مگر تا هم جلدی کردن در نماز مکروه است

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که کیفیت نماز و حقیقت شروع کردنش چه طور باشد هوالمصنوع للجواب
و قتیکه اقامت شروع کرده شود بوقت حتی علی الصلوة امام استاده و در دل خود توجه بخداوند
پاک کرده نیت کند و بوقت قد قامت الصلوة هر دو دست تا بنا گوش بلند کرده
الله اکبر گفته شروع کند و مقتدیان بعد از امام الله اکبر گفته به امام خود اقامت دار
سازند و زن تا کتف هر دو دست بلند کرده دست راست به دست چپ نهاده مرد زیر ناف
وزن بر سینه نهاده این مذهب امام اعظم ابوحنیفه است و مذهب دیگر امامان صاحبان
مرد نیز بر سینه دست نهاده نماز خواند و سبحانک اللهم و ابتدا هر نماز خواند خواه امام باشد
یا مقتدی اگر امام بوده باشد در رکعت دوم تعوذ و تسبیح هر دو پوشیده خوانده نماز ادا
کند و در دوم رکعت مقتدی را خواندن تعوذ و تسبیح جائز نیست همچنین منفرد را
خواندن تعوذ و در رکعت دوم جائز نیست مگر تسبیح پوشیده خوانده باشد

و قتیکه امام الله اکبر گفته تمام کند مطابق مذهب امام اعظم رحمه الله تمام مقتدیان پوشیده
آمین خوانند - چه جائز نیست چرا که ازصوص قطعی خلاف واقع میشود در حدیث شریف
آمده که قرارت امام قرارت مقتدی است درین صورت اگر مقتدی نیز قرارت الحمد شریف

در یک رکعت دو الحمد شریف جمع میشوند و این مشروع نیست لهذا مقتدی بر الحمد شریف امام خود
الکفا کرده قرارت امام خود شنیده خاموش ایستاده باشد تا که از فرمان رب العزت إذا قرأ القرآن
فأستمعوا له و أنصتوا لعلکم ترحمون خلاف واقع نشود چون امام قرارت ختم کرده الله اکبر
گفته بر کوع رود مقتدیان نیز متابعت او کرده بر کوع روند و انگشت هائے هر دو دست را کشاده بر زانو
نهادند مضبوط بگیرند و هر دو دست را برابر داشته مانند کمان سازند و پشت و سرین هموار برابر
کرده باشند سرازیرین زیر و بالا نباید کرد و در رکوع سبحان ربی العظیم سه بار یا پنج بار
یا هفت بار بخوانند بعد از فاستن امام تمام مقتدیان نیز سه بار آورده بغیر تکیه راست ایستاده
شوند یعنی قوسه کامل کرده باشند و امام بروقت سمیع الله لمن حمده راست ایستاده شده
بسجده رود و مقتدیان نیز سبحانک الحمد گفته بسجده روند بر مذهب امام اعظم رحمه الله منفرد
سمیع الله لمن حمده و سبحانک الحمد هر دو خواندن لازم است مگر صاحبان مذهب امام را
نیز خواندن هر دو لازم میباشد اول امام الله اکبر گفته بسجده رود مقتدیان از پس امام الله
الکبر پوشیده خوانده بسجده روند اول بر زمین زانو نهاده انگشت هر دو دست بسوی قبله
برابر کرده در میان هر دو گوش بند و بازو را از زیر بغل و شکم را از زان مرد و در زان پوست
دارد و در سجده سبحان ربی الاعلی سه بار یا پنج بار یا هفت بار خوانده اول امام بعد جمله
مقتدیان الله اکبر گفته از سجده سر بر آورده به اطمینان جلوس کرده این دعا در حلقه
گویند اللهم اغفر لی و اغفر لی و اهد لی و عاف لی و ارض عینی و اگر کلمات مذکوره نتوانند
هم با کسی نیست بر مذهب امام ابوحنیفه خصوصاً در نماز نقل هر قسم دعا موجب ثواب است باز
امام الله اکبر گفته مقتدیان متابعت او نیز الله اکبر گفته بسجده روند و در سجده دوم نیز سه بار
یا پنج بار یا هفت بار سبحان ربی الاعلی خوانند بعد امام بمقتدیان خود الله اکبر
گفته برائے رکعت دوم ایستاده شود و مثل سجده رکعت اول هر دو زانو از زمین بغیر تکیه
کرده بر پشت ته برائے رکعت ثانی ایستاده شود رکعت دوم ختم کرده پائے راست را

نصب کرده انگشت تپائے پای راست را بطرف قبله متوجه کند و پای چپ را فرش
نموده بر آن نشیند و انگشت تپائے هر دو دست را بطرف قبله برابر کرده بهر دو زانو نهاده
التَّحِيَّاتُ شروع کند بر مقام شهادت توحید رسیده بشرط معلومیت کیفیت اشاره
بانگشت سبابه کرده باشد و اگر کیفیت اشاره معلوم نباشد پس اشاره نکند اگر نماز دو گانه
باشد بعد از دو و در شریف و دعائے التحیات هر دو طرف سلام گردانیده نماز را ختم کند
اگر تنها مصلی باشد پس در وقت سلام گردانیدن در دل خود نیت فرشتگان هر دو طرف
کرده باشد و اگر امام باشد نیت فرشتگان و جمله مقتدیان کند و اگر مقتدی باشد نیت
امام و مقتدیان و فرشتگان هر دو طرف کرده باشد و اگر نماز سه گانه یا چار گانه باشد در آن
تیز در سلام گردانیدن همین طوریات ملحوظ دارند.

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نشستن مرد برائے التحیات از تقریر سابق معلوم شد مگر کیفیت نشستن زن
معلوم نشد کیفیت آن چه طور باشد **هوالمصنوع للجواب** کیفیت نشستن زن برائے
التحیات اینکه هر دو پای خود را از جانب راست خارج کرده بفرین چپ نشیند اگر نماز
سه رکعتی یا چهار رکعتی باشد بعد از دو رکعت التحیات خوانده ایستاده شود. در نماز سه رکعتی
بطرف رکعت سویم و در چهار رکعتی برائے رکعت چهارم قائم شده صرف الحمد شریف خوانده
رکوع و سجده کند بعد از آن در دو شریف و دعائے التحیات خوانده در سلام نیت مذکور کند
و مصلی را میباید که در نماز راست ایستاده باشد بطوریکه بار بر هر دو پای باشد و انگشتها
پایه زیاده کشاده و نه زیاده پیوست کند. نظر بجائے سجده باید کرد زیر و بالا چپ و راست
نظر نکند باعث خرابی حضور دل باشد.

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که متابعت امام مقتدی را در کدام حالت ضروری باشد **هوالمصنوع للجواب**

در هر حالت متابعت امام لازمی است مقتدی در رکوع و قومه و مجلسه و غیره از امام خود شتابانی
نکند گناه عظیم است.

در حدیث شریف آمده که بیکه از امام در نماز جلدی کند روز قیامت سرش مثل سر خر باشد
شتابی کننده از امام در نماز از دزدان خداستعالی شمرده میشود. نمازی را باید که در نماز خود بحضور
قلب توجه بخداستعالی کرده خیالات فاسده را در دل خود بجائے نه دهد.

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که بعد از ختم کردن نماز برائے ثواب آخرت چه میباید کرد **هوالمصنوع للجواب**
بعد از اتمام نماز یکبار **اَيُّهَا الْكَوْكَبِيُّ** مبارک و سی و سه بار **سُبْحَانَ اللَّهِ** و سی و سه بار **الْحَمْدُ**
لِلَّهِ و سی و چهار بار **اَللَّهُ أَكْبَرُ** بخواندن فضیلت و ثواب بسیار میدارد.

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر امام در رکوع باشد در حالت مقتدی را چه باید کرد **هوالمصنوع للجواب** در اینجا نیت
اقتدائے امام کرده الله اکبر گفتن مع امام در نماز شریک شود و دوباره الله اکبر گفته رکوع رود و اگر ایستاده
یکبار الله اکبر گفته بر رکوع رود در نماز امام شریک شده نمازش صحیح شد زیرا که فرض تکبیر اولی او کرده شد مگر
بقول بعضی علماء که امام تا وقتیکه دوباره تکبیر نگوید نمازش درست نباشد لیکن اصح قول اول است اگر قریب
رکوع ایستاده الله اکبر گوید نیت کند نمازش درست نخواهد شد چرا که در صورت فرض قیام ترک کرده
شد و آن رکن نماز است رکن داخل شی و موقوف علیہ شی را گویند و شرط شی خارج شی و موقوف
علیه شی را گویند مثل وضو که خارج نماز و شرط نماز است.

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر فرض نماز قضا شود و وقت نماز دیگر آید یا در قضا شود و وقت نماز فجر
داخل شود. در صورت نمازی را چه باید کرد قضا خواند یا ادائے وقتی **هوالمصنوع للجواب**
مصلی را باید که اول نماز قضا خواند بعد از آن نماز وقتی ادا کند اگر حسب ترتیب باشد.

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که اگر کم از پانچ نماز قضا شود در وقت قضا خواند چه کیفیت خواند هوالمصوب
للجواب بحکم کتاب انچنین شخص را صاحب ترتیب گویند و باید که قضا به ترتیب خواند و حتی
او خلاف ترتیب روانیست

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که با وجود یادداشت نماز علمائے قضا صاحب ترتیب نماز وقتی ادا کند و قضا را
ترک سازد درین صورت نمازش درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب درین صورت نماز
وقتی صحیح نباشد ازین وجه که درین صورت خلاف ترتیب واقع میشود و صاحب ترتیب را
اول خواندن قضا لازم است - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که اگر نماز قضا یاد باشد مگر وقت تنگ باشد قضا و وقتی هر دو در آن خوانده
نیشوند درین صورت چه باید کرد هوالمصوب للجواب باید که اول نماز وقتی ادا کند بعد
از آن قضا خواند و درین صورت بوجه ضرورت ترتیب ساقط شد

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که اگر نماز قضا فراموش کرده نماز وقتی خواند درین صورت نماز وقتی جائز باشد یا نه
هوالمصوب للجواب درین صورت نماز وقتی جائز باشد چه اگر فراموشی هم ضرورت است

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که اگر زیاده از شش نماز قضا شوند درین صورت ترتیب بحال ماند یا نه
هوالمصوب للجواب درین صورت ترتیب ساقط شد در تقدیم و تاخیر بخیر است و قتیکه
این شش نماز را قضا کند باز صاحب ترتیب خواهد گردید -

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که نماز در چند صورتها فاسد میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب
منفادات نماز هژده اند

(۱) در نماز سخن کردن خواه قصد باشد یا بغیر قصد - کم باشد یا زیاده -

(۲) به سلام کردن و بجواب دادن سلام -

(۳) بخوردن

(۴) به نوشیدن -

(۵) از وجه درد و تکلیف یا از بلبند گریه کردن -

(۶) بآه و فغان کردن -

(۷) در نماز زح آح کردن

(۸) گننده عطسه را جواب به یَرْحَمُكَ اللَّهُ دادن -

(۹) از شنیدن خبر خوشی و خبر غم جواب به سُبْحَانَ اللَّهِ یا بِرَأْسِ اللَّهِ وَاَنَا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ دادن

(۱۰) در نماز قرآن بغلطی فاحشه خواندن بطورے که در مخی کلام الله قصورے واقع شود

(۱۱) در نماز سوائے امام خود بغلطی دیگر رفع دادن -

(۱۲) فراموش شده سوائے مقتدی خود از شخص دیگر غلطی خود را در نماز صحیح کردن

(۱۳) بر ناپاکی سجده کردن -

(۱۴) خلاف قبله بسوئے دیگر متوجه شدن - و نماز گذاردن -

(۱۵) در نماز بغیر از عذر شرعی فرض ترک کردن -

(۱۶) در سجده هر دو پای خود را از زمین برداشتن -

(۱۷) در نماز تکبیه کرده قرآن خواندن -

(۱۸) در نماز از امام خود پیش رفته ایستاده شدن - در پنجمه صورتهائے مذکوره نماز فاسد میشود

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که تعریف عمل کثیره چیست هوالمصوب للجواب عمل کثیره آن کاریکه بهر دو دست کرده میشود نمازی آنرا بهر دو دست کند یا به یک دست کند ازین نیز نماز باطل میشود و عمل قلیل خلاف اینست بعضی علماء گفته که عمل کثیر آنکه در نظر نمازی کثیره نماید خواه آن کثیر یا نه و عمل قلیل خلاف اینست

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که از خنده مصلی نماز باطل میشود یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب از خنده قهقهه بالغ نماز و وضو هر دو باطل میشوند

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که خنده بچند نوع است هوالمصوب للجواب بحکم کتاب خنده بسه قسم است (۱) تبسم (۲) ضحک (۳) قهقهه

تعریف تبسم اینکه بطورے خند که دندان ظاهر شوند مگر آواز خارج نشود و ضحک اینکه دندان ظاهر گردد و آواز نیز خارج شود نمازی خود نشود و همایه نشود و قهقهه آنکه دهن کشاده کرده با آواز بلند خند و همایه خود نیز آگاه سازد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر مصلی در نماز قصد ریح خارج کند یا از بدن خود خون خارج سازد و اینصورت نمازش فاسد میشود یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب درین هر دو صورت نمازش باطل میشود باز باید خواند

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر مصلی در نماز خود از بدن خارش دفع کند نمازش فاسد میشود یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب بدو مرتبه نماز مکروه میشود و بسمه بار باطل میگردد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در قانون شریعت مکروهات نماز چند است هوالمصوب للجواب مکروهات در نماز بسیارند مگر اینجا قدرے ضروری بیان کرده میشود

(۱) از ترک واجبات نماز مکروه تحریمی میشود

(۲) از ترک کردن سنت مکروه نیز نماز مکروه تحریمی میشود درین هر دو صورت نماز را دوباره باید خواند و از ترک کردن مستحبات در ثواب نماز کمی واقع میشود مگر نماز صحیح میماند

(۳) در نماز لهو و لعب کردن مکروه است

(۴) در نماز از پیشانی خود خاک پاک کردن مکروه است

(۵) بغرض اخترا از خاک جامه گستردن مکروه است

(۶) جامه بدوش انداخته هر دو اطراف جامه را ویزان کردن نیز مکروه است

(۷) آستین جامه آویختن نماز خواندن مکروه است

(۸) برهنه سر نماز خواندن بخیال تکبر نیز مکروه است و اگر بخیال خشوع و خضوع باشد مکروه نیست

(۹) موی سر را بکجا جمع کرده نماز خواندن مکروه است

(۱۰) از جائے سجده خاک سنگریزه و غیره دور کردن مکروه است اگر سجده ممکن نبود یکبار یا دو بار دور کردن جائز است

(۱۱) در نماز از انگشت تپائے خود آواز خارج کردن مکروه است

(۱۲) راست و چپ نظر کردن بغیر از میلان دادن کردن مکروه است و مع میلان نماز فاسد میگردد

(۱۳) در وقت سجده کردن شکم باران و غیره اعضا پیوسته کردن مکروه است

(۱۴) مرد راع سرخ و ابریشمی و زرد جامه نماز گذاردن مکروه است

(۱۵) بر جامه که تصویر جاندار جانور بوده باشد مع آن نماز گذاردن مکروه است

(۱۶) پیش نمازی رفتن گناه عظیم است نمازی را باید که برگذراگه خلق نماز بخواند بلکه یکجوب

برابر شرعی یا برابر دو خشت ایستاده کرده نماز خواندن این راسته گویند

وقتیکه غلبه گرسنگی یا تشنگی بود و طعام تیار باشد و وقت نماز فراخ بود یا غلبه بول و براز شود درین صورت بایک مذکوره نماز گذاردن هم مکروه است - از ضروریات انسانی فارغ شده بخاطر جمع نماز باید خواند و اگر در نماز گرامهت پیدا شود از سر نو خواندن بهتر باشد -

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر نمازی در نماز قوت ایستادن ندارد درین صورت چه طور نماز خواند هوالمصوب للجواب درین صورت نشسته مع رکوع و سجده نماز خواند

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر طاقت رکوع و سجده هم ندارد باز چه باید کرد هوالمصوب للجواب برائے رکوع و سجده اشارت مگر برائے رکوع اندک سرسپت سازد و جهت سجده از آن زیاده تر سرسپت کرده نماز بخواند

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر طاقت نشستن هم ندارد درین صورت چه باید کرد هوالمصوب للجواب درین صورت به پشت افتاده هر دو پای خود را بسوی قبله متوجه کرده نماز خواند یا روبرقبله شده نماز خواند صورت اول نزدیک علمای کرام افضل است چرا که در این صورت همه اعضا انسانی بقبله برابر میشوند بخلاف صورت ثانی که درین صورت روبرقبله میشود

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر بیماری بحدی رسد که برائے رکوع و سجده اشارت هم نتوان کرد و نه بقیام و قعود طاقت دارد درین صورت چه باید کرد هوالمصوب للجواب درین حالت ضرورت نماز موقوف کرده وقتیکه بقیام و قعود و اشارت قادر شود نماز خواند - نماز در هیچ وقت معاف نمیشود - البته اگر انسان کودک یا مجنون سلب العقل باشد درین صورت نماز ساقط میشود بعضی علماء کرام گفته که اگر نمازی به افعال مذکوره قوت ندارد در دل نیت نماز کرده به اشارت

مشرکان سجده و رکوع کرده نماز گذارد چرا که ترک کردن نماز گناه عظیم است

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر انسان سه منزل یا زیاده از سه منزل سفر اختیار کند و از آبادی شهر خود بیرون شود او را چه باید کرد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب او سافر است نماز سفرانه باید خواند صرف در رباعی نماز دو رکعت لازم باشد و نماز فجر و مغرب قصر لازم نیست -

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر امام سافر باشد و مقتدیان محکم باشند درین صورت نماز چه صورت باید خواند هوالمصوب للجواب درین صورت امام قصر کند و مقتدیان او باقیانده و دو رکعت بایک خود خوانده نماز تمام کنند درین صورت امام را مستحب است که قبل از شروع نماز مقتدیان خود را آگاه کرده گوید که من سافر هستم شما نماز خود را مکمل سازید

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر سافر بخانه خود آید قصر کند یا نه هوالمصوب للجواب سافر چون بخانه خود رسد قصر کند چار رکعت پوره خواند برسدن خانه حکم سفر ساقط شد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر سافر در حالت سفر نماز قضا کند وقتیکه بخانه خود آید آن نماز را قصر کرده بخواند یا تمام کند هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکوره دو رکعت قضا باید خواند چرا که در سفر بسبب سفر و دو رکعت فرض شده بودند

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر کسی در خانه خود نماز قضا کند در حالت سفر آن نماز را بطریقه قصر خواند یا تمام کند هوالمصوب للجواب بحکم کتاب بر دو چار رکعت لازم است زیرا که در خانه بر دو چار رکعت فرض شده بودند

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر مسافر در شهر یا در دین نیت اقامت یا نذر روز کند و در حق او حکم کتاب چیست مسافر باشد یا مقیم هو المصنوع للجواب بحکم کتاب او مقیم است خواندن چهار رکعت بر او فرض باشد قصر کنند و تنبیه از آن شهر یا قریه مسافر شود باز بر او قصر لازم باشد

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر امام مقیم باشد و مقتدیان مسافران باشند و در صورت چه باید کرد و هو المصنوع للجواب در صورت مسافر باید که چهار رکعت نماز خواند زیرا که بسبب اقتدار به مقیم در حق او چهار رکعت لازم شدند

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر مسافر بوجه لاعلمی در حالت سفر چهار رکعت پوره خواند و قصر کنند و در حق او حکم کتاب چیست هو المصنوع للجواب بحکم کتاب او گنہگار شد مگر از فریضه نماز بری ذمه گرفت

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر مسافر بوجه لاعلمی قعدۀ اولی را ترک کرده بر رکعت سویم قیام کند نمازش صحیح باشد یا نه هو المصنوع للجواب بحکم کتاب قعدۀ اولی در حق مسافر فرض است و به ترک کردن فرض نمازش درست نباشد باز باید خواند

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که از سه منزل راه رفتن حکم سفر لازم میشود مگر این معلوم نشد که در سفر کدام نوع رفتار معتبر است هو المصنوع للجواب رفتار پیاده و رفتار سوار اوسط درجه معتبر است

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر شخصی دریل یا در کشتی روان نشسته در یک ساعت سه منزل راه ط کند و در حق او حکم کتاب قصر لازم باشد یا اتمام هو المصنوع للجواب بحکم کتاب او مسافر است

بر او قصر لازم باشد

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در یک مسجد جماعت ثانی درست باشد یا نه هو المصنوع للجواب این سئله مختلف فیها است بقول بعضی علما جماعت ثانی مکروه است و بقول بعضی مطلقاً جائز است مفتی به صحیح اینکه اگر جماعت ثانی به تبدیل هیئت جماعت اول کرده شود بلا کر اهیت درست باشد و تبدیل جماعت اول به تبدیل محراب حاصل میشود پس لازم که جماعت دوم در جای کرده شود که در آن جماعت اولی نشده باشد عن ابی یوسف انه اذا لم تکن الجماعة الثانية على هيئة الاولى لا تکره وهو الصحيح وبالعدد

عن المحاب تختلف الهيئة - شامی

مسائل تهجد و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که نماز تهجد فرض است یا سنت و چند رکعت شتم باشد و طریقه خواندنش چگونه باشد هو المصنوع للجواب نماز تهجد بر آن حضرت صلی الله علیه و سلم فرض کرده شده بود و بر امت منجس سنت یا نقل مانده و در نیم شب نماز تهجد خواندن طریقه و عادت بزرگان و صالحان است فضائل و فوائد آن در آیات قرآنی و احادیث نبوی بسیار آمده شمار و تعداد رکعات تهجد و دو رکعت ثابت شده است

و طریقه خواندنش نزدیک حضرات خواجگان سلاسل عالیہ چشتیه و قادریه اینک بعد از فاتحه در رکعت اول آیه الکرسی تا خلدون یکبار و در رکعت دوم آیت امن الرسول بیجا انزل تا آخر سورت خوانده باقی مانده ده رکعات بر سوره اخلاص خواند و در هر رکعت یک یکبار سوره اخلاص زیاده کرده باشند تا که در دهم رکعت سوره اخلاص ده بار پوره کرده شود و نزدیک حضرات نقشبند در دهم رکعت سوره اخلاص ده بار و در نهم نه بار و در ششم رکعت

هشت بار علی هذا القیاس یک یک بار کم کرده تا که در رکعت اول یکبار خوانده شود. نماز
تجدید بنیت و دو رکعات و شش سلام خواندن بهتر است. قبل از طلوع صبح صادق خوانده میشود
بعد از طلوع صبح صادق خواندنش ممنوع است.

مسائل نماز اوایلین و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که صلوٰه اوایلین شتمن بر چند رکعات باشد و کیفیت خواندنش چیست هوالمصنوع
للجواب صلوٰه اوایلین بحکم احادیث نبوی از شش رکعات تا بیست رکعات ثابت است بعد
از مغرب بنیت دو رکعت خوانده میشود و در هر رکعت بعد از فاتحه سه بار سورۃ اخلاص خوانده
میشود

مسائل صلوٰه حفظ الایمان و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نماز حفظ الایمان چند رکعات باشد و کیفیت خواندنش چیست هوالمصنوع
للجواب نماز حفظ الایمان صرف دو رکعت است در رکعت اول بعد از فاتحه شریف هفت بار
سورۃ اخلاص و یکبار سورۃ فلق و در دوم رکعت هفت بار سورۃ اخلاص و یکبار سورۃ بها
بعد از اوایلین خوانده میشود. این هر دو نماز با بعد از مغرب معمول و طریقه صالحان و بزرگان بین
است ثواب و فضیلت بسیار و بجزید میبارند.

مسائل صلوٰه العاشقین و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که نماز عاشقین چند رکعات شتمن باشد و کیفیت خواندنش چگونه باشد هوالمصنوع
للجواب نماز عاشقین چهار رکعات است در رکعت اول بعد از فاتحه شریف صدبار یا الله
اسم ذات و در دوم رکعت صدبار یا رحمن و در رکعت سوم صدبار یا رحیم و در چهارم

رکعت صدبار درود شریف اللهم صل علی محمد و علی آل محمد و باریک و سلم
خوانند بعد از فارغ شدن این نماز دعای مندرجه ذیل معمول دارند اللهم زد نورنا و زد
سورنا و زد حصونا و زد معرقتنا و زد طاعتنا و زد نعمتنا و زد محبتنا و زد عتقنا
و زد شوقنا و زد ذوقنا و زد عملنا یا مولانا یا رحمتک یا ارحم الراحمین

خواندن این نماز در وقت عشاء یا در حصص از شب طریقه و عادت اهل اسلام و بزرگان
دین است ثواب و فضیلت بسیار و بجزید دارد و برای حفاظت ایمان در دین نوحه محرب
و مفید ثابت شده است

مسائل نماز تسبیح و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نماز تسبیح چند رکعت شتمن است و کیفیت خواندنش چه طور باشد هوالمصنوع
للجواب نماز تسبیح حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و سلم عم خود حضرت عباس رضی الله
عنه تلقین فرموده بودند فضائل و فوائد آن در احادیث بسیار آمده و بخواندنش صغیره و کبیره
ظاهر و باطنی مالتقدم و مالتاخر جمله گناہان معاف میشوند

و طریقه خواندنش اینکه نماز تسبیح چهار رکعات اند بعد از فاتحه در رکعت اول سورۃ الفهم
التکاتر و در رکعت دوم سورۃ العصر و در رکعت سوم سورۃ الکافرون و در رکعت چهارم
سورۃ الاخلاص و در هر چهار رکعت در حالت قیام پانزده بار کلمه تجید و در رکوع و قومه
و سجده و جلسہ ده بار خوانده میشود و این نماز به سه تسبیح شتمن است ازینجه این را نماز
تسبیح نامند و در شب جمعه مبارک یا در جمعه شریف خواندنش افضل و بهتر ثابت شده است

مسائل نماز اشراق و نماز چاشت و کیفیت خواندن آنها

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نماز اشراق و چاشت چند رکعت شتمن باشد و طریقه خواندن آنها چه باشد

هوالمصنوع للجواب نماز اشراق و نماز چاشت ہر دو حکم اما دیت نبوی از چار رکعات تا دوازہ رکعات ثابت اند و در ہر رکعت بعد از فاتحہ سہ بار سورہ اخلاص خواندہ میشود و بعد از طلوع آفتاب خواندن این ہر دو نماز بطریقہ بزرگان است فضیلت و ثواب بسیار و بچہ میس دارند آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ کہ بہ پابندی خوانندہ نماز اشراق و چاشت ہرگز مفلس نخواہد شد

مسائل نماز کسوف و خسوف کیفیت خواندن آنها

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نماز کسوف و خسوف بچند رکعات مشتمل باشد و کیفیت خواندن آنها چگونه باشد هوالمصنوع للجواب نماز کسوف و خسوف دو رکعت باجماعت بعد از طلوع آفتاب خواندہ میشود چہر خطبہ درین ممنوع است خواندن نماز خسوف بہ انفراد اولی و بہتر است کسوف سیاہ شدن آفتاب و خسوف سیاہ شدن مہتاب را گویند

مسائل نماز استسقا و کیفیت خواندن آن

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نماز استسقا بچند رکعات مشتمل باشد و بچہ کیفیت خواندہ میشود هوالمصنوع للجواب نماز استسقا دو رکعت است نزدیک حضرت امام عظیم ابوحنیفہ بہ انفراد خواندہ میشود و نزدیک امامان دیگر باجماعت خواندنش ہم ثابت شدہ است بعد از نماز دعا برائے باریدن باران مسنون است

مسائل نماز جنازہ و کیفیت خواندن آن

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نماز جنازہ بچند رکعات مشتمل باشد و کیفیت خواندنش چگونه باشد هوالمصنوع للجواب نماز جنازہ صرف بچہر تکبیرات فریضہ و ثنای خدا و دعا و دعائیت و درود رسول م مشہورہ مشتمل است باجماعت خواندہ میشود و حقدار امامت نماز جنازہ بادشاہ وقت یا نائب او

یا قاضی حکومت میباید ولی مردہ و امام محکمہ نیز مستحق اند و نماز جنازہ فرض کفایہ است در نماز جنازہ رکوع و سجده و قعدہ و خواندن فاتحہ شریف و غیرہ ممنوع است

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر بر دو جنازہ یا بہ اکثر از دو نماز جنازہ خواندن منظور شد بچہ طور خواندہ شود هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب ہر دو جنازہ بیکت ادا کردہ شوند و اگر جدا جدا خواندن منظور باشد پس در صورت از تعین و امتیاز لابدی باشد کما قال فی رد المحتار ص ۳۹ فان اراد الصلوۃ علی جنازتین او اکثرهما نواهما الخ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر مقتدی جاہل و بعلم باشد صرف نیت اقتدار امام کردہ نماز جنازہ خواند نمازش جائز باشد یا نہ هوالمصنوع للجواب بلا شک و شبہہ نمازش جائز است کما قال فی رد المحتار مسئلہ ولو قال المقتدی اقتدی بہذا الامام یجوز

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در نماز جنازہ کدام چیز کن و فرض است و کدام سنت هوالمصنوع للجواب در نماز جنازہ تکبیرات اربعہ فرض و باقی دعا و ثناء و صلوۃ بر نبی صلی اللہ علیہ وسلم سنت است

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخص بے علم صرف تکبیرات اربعہ از پس امام خواندہ دعا و ثناء و درود بخواند در صورت نمازش روا باشد یا نہ هوالمصنوع للجواب بلا شک و شبہہ نمازش درست باشد کما فی الہیجندی و ہذا التکبیرات الاربع ارکان نفس علیہ فی المضمرات فلا حی اذ اکبر اربع تکبیرات ثم سلم و لم یعد عوجا ز صلوۃ

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر مردہ از نصف حصہ کم باشد و در آن سر ہم نماندہ باشد در صورت بر و نماز

خواندن درست باشد یا نه هوالمصنوع للجواب در صورت مذکور نماز جنازه درست نیست
و اگر صرف سرمانده باشد یا علاوه سر باقی کل لاش باقی مانده باشد در صورت هم نماز جنازه
درست نیست. و الاصح آورده تا وقتی که اکثر حصه مرده موجود نباشد بعضی حصه اش نماز
جنازه بخوانند

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اگر دعا معروف نماز جنازه یاد نباشد پس در صورت کدام دعا خوانده میشود
هوالمصنوع للجواب در صورت دعائے تشهد نماز خوانده باشد بلکه هر دعائیکه خوانده شود
جائز باشد - عنایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که بعضی علماء بعد از تمام کردن نماز جنازه دعا مکرره میگویند این درست است
یا نه هوالمصنوع للجواب به قول حضرت ابی بکر بن عاصم دعا بعد از نماز جنازه مکرره است
لیکن بقول حضرت محمد بن فضل مکرره نیست مختار و مفتی به همین است - بر جندی

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که امام در سلام نماز جنازه به هر دو طرف چه کند یا بیک طرف هوالمصنوع
للجواب امام در سلام نماز جنازه صرف بیک طرف چه کند کما قال فی حسب المفتیین
الامام اذا سلم فانه یجهر بالتسلیمتین جمیعاً بخلاف صلوة الجنازة فانه
یجهر بتسلیمة واحدة - شامی

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر مرده بغیر نماز دفن کرده شود در صورت نماز بر قبرش ضروری باشد یا نه
هوالمصنوع للجواب در صورت بر قبر مرده تا سه یوم نماز جنازه خواندن جائز و لازم است
بعد از سه روز ساقط میشود - هدایه

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که نماز جنازه در مسجد جماعت خواندن جائز است یا نه هوالمصنوع للجواب
بحکم کتاب در مساجد جماعت نماز جنازه بلا ضرورت مکروه است مگر مسجدیکه برای نماز جنازه
ساخته شده باشد و آن نماز جنازه خواندن بالاتفاق جائز است - بهر حال خواندن نماز
جنازه در مساجد جماعت بر سه صورت است

(۱) اینکه مرده در مسجد نهاده شود و امام مع قوم در مسجد صفوف ساخته نماز جنازه خواند این
باتفاق علماء کرام مکروه است

(۲) آنکه جنازه خارج از مسجد نهاده شود و امام و بعضی قوم در مسجد باشند و در صورت نماز
جنازه اجماعاً درست است

(۳) آنکه جنازه در مسجد نهاده شود و امام مع کل مقتدیان خارج مسجد باشد در صورت
اختلاف است - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر مرده جنازه بجا جمع کرده به نیت واحد نماز خوانده شود جائز باشد یا نه
هوالمصنوع للجواب بشرطیکه اشاره بطرف کل مردگان کرده شود جائز باشد خواه مرده مردگان
باشند یا سوائے ده کما قال فی رد المحتار ضحاک اما اذا قال الامام اصلی علی هؤلاء
العشرة فبان انهم اکثر فلا کلام فی الجواز لوجود الاشارة.

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که پیش جنازه رفتن بلا ضرورت روا باشد یا نه هوالمصنوع للجواب پیش جنازه
بلا ضرورت رفتن و قبل از نهادن جنازه نشستن مکروه است پس جنازه رفتن تفصیلات و
ثواب بسیار میدارد -

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ برائے مردہ شق بہتر باشد یا لحد هو المصنوع للجواب بحکم کتاب در زمین نرم لحد ساختن بہتر و مسنون است و در مقامات سخت و سنگین شق مسنون و بہتر است شامی
 چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین
 درین مسئلہ کہ بعد از مردن طریقت اسقاط مردہ بحکم کتاب ثابت است یا نہ هو المصنوع
 للجواب بحکم کتاب بہتر و افضل آنکہ بحساب نماز و روزہ و غیرہ عبادات فریضہ مطابق حکم
 شریعت فدیہ دادہ شود و اگر عبادات مافات نامعلوم باشند در صورت فدیہ ساقط میگردد
 و حیلہ اسقاط در خلاصۃ الفتاویٰ مرقوم است

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ برائے مردہ صندوق ساختن جائز است یا نہ اگر جائز باشد پس از کدام اشیاء
 بہتر باشد هو المصنوع للجواب بحکم کتاب حسب ضرورت ساختن صندوق برائے مردہ جائز
 و بہتر است از سہرچینہ کہ ممکن باشد خواہ سنگ مرمر باشد خواہ آہن یا چوب باشد کما قالہ
 فی رد المحتار ص ۹۳۲ و لا بأس باخذ تابوت ولو من حجر او حديد عند الحاجة

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بر قبر مردہ بعد از دفن کردنش آب پاشیدن روا باشد یا ممنوع هو المصنوع
 للجواب جائز و بہتر است کما قال فی رد المحتار ص ۹۳۱ بل ينبغي ان يندب لانه صل
 الله عليه وسلم فعله بقبر سعيد بن مسروق كما رواه ابن ماجه وبقبر ولد ابراهيم
 كما رواه ابو داود وامريه في قبر عثمان بن مظعون كما رواه البزار

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بر مزارات شریف بزرگان دین و اولیائے کرام تعمیر گنبد و غیرہ جائز باشد یا
 هو المصنوع للجواب بحکم کتاب تعمیر گنبد و غیرہ بر مزارات صلحاء و مشائخ و علماء و سادات
 جائز است و برائے عوام بہتر نیست کما قال فی رد المحتار ص ۹۳۱ لایکون البناء اذا کان

المیت من المشائخ والعلماء والسادات

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نوشتن اشعار و غیرہ بر قبور مردگان جائز باشد یا ممنوع هو المصنوع للجواب
 مختار و مفتی بر اینکہ کتابت بر قبور مردگان برائے تعارف و شناخت اہل قبور روا است کما قالہ
 فی رد المحتار ص ۹۳۱

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نوشتن عہد نامہ و غیرہ بر کفن مردہ جائز است یا نہ هو المصنوع للجواب
 جائز و بہتر است کما قال فی رد المحتار ص ۹۳۱ لو كتب على جبهة الميت او على عمامته
 او كفنه عهد نامه يدعى ان يغفر الله تعالى للميت ويجعله امانا من عذاب القبر

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بر قبور مردگان نہادن سنگریزہ و غیرہ روا باشد یا نہ هو المصنوع للجواب
 روا باشد کما قال فی رد المحتار عن جعفر بن محمد عن ابیه ان رسول الله صلی
 الله عليه وسلم رش على قبر ابنه ابراهيم ووضع عليه حصاة الخ

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ خارج کردن مردہ از قبر بعد از دفن کردنش یا تخته قبر برداشتن و دیدن مردہ
 جائز باشد یا نہ هو المصنوع للجواب جائز نیست بشرطیکہ زمین قبر مردہ مفسوب و ملکیت غیر شایع
 کما قال فی رد المحتار ص ۹۳۰ ولا يخرج منه بعد اهالة القراب الا الحق آدمي كما
 ان تكون الارض مفسوبة

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ ہمائی طلبیدن از اہل خانہ مردہ جائز است یا نہ هو المصنوع للجواب بحکم کتاب
 تاسہ روز ہمائی طلبیدن از اہل خانہ مردہ مکروہ است رد المحتار ص ۹۳۵

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ رفتن ستوات برائے زیارت قبور جائز است یا ممنوع هوالمصوب
للجواب این مسئلہ مختلف فیہا است نزدیک بعض علماء ممنوع است و نزدیک بعض جائز
اصح و مفتی بہ اینکہ برائے غیرت رفتن و تبرک فیض حاصل کردن از قبور صالحان و اولیاء اللہ رفتن
زنان پیران و کہنہ سالہ درست است - شامی

چہ میفرمایند علماء دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ استخوان مردہ کہ از قبر برآمدہ باشد بران چہ باید کرد هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب استخوان مردہ و قبر او واپس دفن کردن بہتر است بدیگر جائز دن ممنوع است رد المحتار

چہ میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ سماع کلام زائرین از مردگان و قبور ثابت است و از آمدن زائرین مردگان و
قبور منع میشوند یا نہ هوالمصوب للجواب سماع موتی ترمذی معتبر نہ ثابت نیست و ترمذی اہل سنت
و الجماعت ثابت است و صحیح یمن است و دلائل جانبین در کتب مطولات موجود اند و احادیث
صحیحہ نبویہ بر ثبوت سماع موتی در صحاح ستہ بسیار آمدہ اند

چہ میفرمایند علماء دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ استعانت و استمداد از ارواح اولیاء کرام و نذر بنام او شان در مشکلات جائز است
یا نہ هوالمصوب للجواب استعانت و استمداد نہ چیکہ مستعان منہ را خالق عون دانند نہ مستعان
در ذات حق تعالی خواہ در امور دنیوی باشد یا اخروی - اما استعانت باین معنی کہ مستعان منہ را از
مظاهر عون دانند از اولیاء کرام ممنوع نیست زیرا کہ این در حقیقت توسل است و آن بنصوص قطعی
ثابت است و احیاء العلوم آورده من یستمد فی حیاتہ یستمد بعد مماتہ -
بزرگان دین و اولیاء کرام نزدیک خداوند تعالی زندہ اند پس استمداد و نذر بنام او شان بطریق
توسل ممنوع نیست -

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بزرگان و اولیاء کرام بعد از انتقال از دار فانی بدار باقی بمع زائران خود امداد و اعانت
میکند یا نہ هوالمصوب للجواب از حدیث شریف حضرت بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا حیاء
من عمرہ و حیاء بزرگان و اولیاء کرام ثابت است لہذا اولیاء کرام بعد از انتقال امداد و اعانت
بمع زائرین حسب ادب و احترام شان میفرمایند فان للصلحین مدد اظاہر بالغا
لزواریہم حسب ادبہم و غبتہم و قبولہم کذا فی شرح الشیخ علی حدیث عائشہ
حیاء من عمرہ

مسائل روزہ ماہ رمضان مبارک

چہ میفرمایند علماء دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ ماہ رمضان را از چہ سبب رمضان نامیدہ اند هوالمصوب للجواب رمضان
مشتق از رض است و رض سوختن را میگویند چونکہ بصیام رمضان مبارک گناہان سال سوختہ
و معاف میشوند از بیعت بر رمضان موسوم گردیدہ

چہ میفرمایند علماء دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ برائے منکر فرضیت روزہ ماہ رمضان مبارک چہ حکم است هوالمصوب للجواب
بہ انکار کردن فرضیت روزہ رمضان شریف کفر لازم میشود -

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ روزہ ماہ رمضان مبارک بغیر نیت از شب درست باشد یا نہ هوالمصوب
للجواب روزہ ماہ رمضان مبارک بغیر نیت صحیح نیست زیرا کہ در عبادات مفروضہ نیت فرض
و لازم است از شب نیت روزہ بہتر است -

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخصہ در شب ماہ رمضان مبارک نیت روزہ فراموش کردہ نکند پس او را چہ تہا

کردھو المصو۔ للجواب۔ قبل از زوال نیت روزہ کرده باشد روزہ اش درست خواهد گردید

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ روزہ ماہ رمضان از کدام کلام چیز فاسد نمیشود هو المصو۔ للجواب بحکم کتاب از وہ چیز فاسد میگردد۔

(۱) در گوش یا در بینی دوا انداختن

(۲) قصد آبپری و منی قے کردن

(۳) در وقت منظمه در حلق آب رفتن۔

(۴) بمع زن همبستری کرده از زال شدن۔

(۵) چیز در حلق رفتن۔

(۶) دود و دود و غیره در بینی یا در حلق رفتن۔

(۷) به نسیان چیز خورده و نوشیده بعد از آن قصد خوردن و نوشیدن۔

(۸) بگمان شب بعد از صبح صادق خوردن و نوشیدن۔

(۹) بگمان غروب آفتاب غلط شده در روز خوردن و نوشیدن

(۱۰) قصد بمع زن همبستر شدن۔

درین صورتہائے مذکورہ قضا روزہ مع کفارہ لازم میشود و در اسوائے صورتہائے مذکورہ

صرف روزہ فاسد میشود کفارہ لازم نمی آید بلکه قضا لازم میشود۔

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ کفارہ روزہ بحکم کتاب چہ باشد هو المصو۔ للجواب کفارہ روزہ اینکہ

یک غلام آزاد کردن و در صورت نیافتن غلام یا در خریدن غلام بے طاقت شدن شصت

روزہ یا متواتر داشتن لازم میشوند۔ و اگر بد داشتن روزہ قوت ندارد در صورت شصت غرام

را و وقت طعام بہ پری شکم خورائیدہ از جرم روزہ نجات یابد۔

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ از کدام کلام چیز فاسد نمیشود هو المصو۔ للجواب بحکم کتاب از یازدہ چیز فاسد نمیشود

(۱) از استعمال کردن مسواک

(۲) از استعمال کردن تیل۔

(۳) در بینی یا در چشم سرمه یا دوا انداختن۔

(۴) خوشبو استعمال کردن۔

(۵) برائے دور کردن گرمی یا تشنگی غسل کردن۔

(۶) فراموش شده خوردن و نوشیدن۔

(۷) بے اختیار در حلق رفتن و دوا غبار و غیرہ۔

(۸) در گوش آب انداختن بشرطیکہ درون نرود۔

(۹) خود بخود قے آمدن۔

(۱۰) در خواب احتلام شدن۔

(۱۱) از دندان خون بیرون شدن بشرطیکہ اندرون حلق نرود

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در رمضان شریف کدام کلام کسان را اجازت نداشتن روزہ میباشد هو

المصو۔ للجواب بحکم کتاب بہشت اشخاص را اجازت نداشتن روزہ ثابت است

(۱) مریض کہ بد داشتن روزہ طاقت ندارد یا از داشتن روزہ خوف زیادت مرض باشد۔

(۲) زن حاملہ کہ خطرہ نقصان نفس یا حملش باشد۔

(۳) زن شیردہ کہ بچہ خود یا بچہ غیر را شیردہ و از داشتن روزہ بطفل ضرر میرسد۔

(۴) مسافر کہ بد داشتن روزہ تکلیف می یابد۔

(۵۱) مکرہ کہ ظالمی اور بے نداشتی روزہ مجبور کند۔

(۶) مریض کہ نزدیک طبیب ماہر بداشتی روزہ خطرہ موتش باشد۔

(۷) حائضہ و نفاسہ یعنی زنیکہ در حالت حیض باشد یا نفاس۔

(۸) شیخ فانی کہ ازداشتی روزہ عاجز شدہ بقدیمہ دادن مامور باشد۔

درین ہمہ صورتہائے مذکورہ قضائے روزہ لازم باشد باستثنائے شیخ فانی۔

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ تراویح ماہ رمضان در قانون اسلام فرض است یا سنت **هوالمصوب للجواب**

در قانون اسلام در ماہ رمضان مبارک بہت رکعات تراویح سنت مؤکدہ خلفاء راشدین است

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در تراویح ماہ رمضان مبارک چند سنت است۔ **هوالمصوب للجواب**

بحکم کتاب و تراویح رمضان مبارک شش سنت مؤکدہ است۔

(۱) باجماعت خواندن تراویح۔

(۲) در مسجد محلہ خواندن تراویح۔

(۳) در تمام تراویح ماہ رمضان یکبار ختم قرآن شریف کردن۔

(۴) جماعت تراویح باقتدار بالغ ادا کردن۔

(۵) در ختم تراویح قرآن پاک بہ ترتیل خواندن۔

(۶) بہ اجرت معینہ نہ شنیدن قرآن شریف۔

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ ختم قرآن شریف در ماہ رمضان مبارک در تراویح چہ طور سنون و بہتر باشد

هوالمصوب للجواب در ماہ رمضان مبارک ختم قرآن شریف در تراویح طریقہ سنونہ خلفاء

راشدین است و این بسہ درجہ شتمل است (۱) سنت (۲) فضیلت (۳) افضل

سنت اینکہ در تمام تراویح ماہ رمضان مبارک یکبار ختم کردہ شود۔ و در ہر رکعت ہا اندازہ دہ

دہ آیات خواندہ شود۔

فضیلت اینکہ در کل تراویح ماہ رمضان شریف دو ختم قرآن شریف کردہ شوند در پانزدہ پانزدہ

شب و در ہر رکعت بمقدار پانزدہ پانزدہ آیات تلاوت کردہ شود۔

افضل اینکہ در کل تراویح ماہ رمضان مبارک سہ ختم کردہ شوند و در ہر رکعت تراویح بمقدار سہ

آیات خواندہ شود۔ و در ہر شب۔

درین صورتہائے مذکورہ تعداد آیات قرآن شریف شش ہزار شش صد و شصت و شش پورہ

خواہد شد بشرط ختم اینکہ در ماہ رمضان مبارک تراویح بلا ختم خواندہ شود۔

در فتاویٰ صلوٰۃ مسعودی آورده کہ خلیفۃ المسلمین حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ در عہد خلافت

خود برای ختمہائے تراویح ماہ رمضان سہ حفاظ مقرر فرمودہ بودند

(۱) در کل ماہ رمضان مبارک بہت یک ختم۔

(۲) در کل ماہ رمضان مبارک برای دو ختم۔

(۳) برای سہ ختمہا در کل تراویح ماہ رمضان مبارک

ہمین است طریقہ سنونہ خلفاء راشدین نہ در ختمہائے تراویح ماہ رمضان مبارک۔

سرو بہ ختمہا کہ در تراویح ماہ رمضان مبارک مرقع گردیدہ خلاف سنت و خلاف دستور خلفاء

راشدین است۔

مسائل اعتکاف و کیفیت کن آن

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اعتکاف در ماہ رمضان فرض باشد یا سنت **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب

اعتکاف در ماہ رمضان در عشر آخر رمضان مبارک در مسجد جماعت سنون است در حالت

اعتکاف معتکف خاموشی نگزیند بلکہ در نماز تلاوت قرآن شریف و ذکر الہی مشغول بودہ باشد

و از کلام فضول جنگ و جدل اجتناب کند. بلا ضرورت طبعی و شرعی از جائے اعتکاف خود برود
نرود. در خلاف صورتهاے مذکوره قضا اعتکاف لازم باشد. معتکف را برای نماز جمعه شریف از
جائے اعتکاف خود بجای مسجد رفتن جائز است. مگر صرف جماعت جمعه مع امام کرده سنت و نوافل
در اعتکاف خائے خود گذارده باشد. زیاده ازین دیری و تاخیر کردن برائے معتکف خوب نیست. معتکف
را در حالت اعتکاف در مسجد خوردن و نوشیدن و خفتن و خرید و فروخت کردن اشیاء ضروری بر وقت
ضرورت همگی جائز است. سوائے همبستری کردن با زن خود که در حالت اعتکاف در حق معتکف
ممنوع است.

مسائل نماز عید الفطر و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که طریقه نماز عید الفطر و کیفیت ادا کردنش چگونه باشد هوالمصوب للجواب
در قانون اسلام ایام عید الفطر و عید اضحی برائے عبادت خداوند تعالی مقرر شده اند. غرض ازین
ایام لهو و لعب نیست.

رسول مقبول صلی الله علیه و سلم فرموده اند که عبادت این ایام نزد خدا تعالی زیاده محبوب است
به نسبت دیگر عبادات.

نماز عید دو رکعت واجب است از طلوع آفتاب تا زوال خوانده میشود. و این نماز بر شش
تکبیرات زوائد مشتمل است. در تکبیرات زوائد هر رکعت هر دو دست را اوینان داشته نیز
ناف نه نهند. در رکعت دوم امام اول قرات خوانده بعد از آن تکبیرات خوانده باشد. در تکبیرات
زوائد امام مع جمله مقتدیان خود دست تا بنا گوش بلند کرده باشد. روز عید الفطر قبل از نماز
عید بخیر شیرین افطار کردن مسنون است. یوم عید الفطر تکبیرات در حالت رفتن بعیدگاه
دو پس آمدن از عیدگاه نخوانند. اگر خواندن منظور باشد پوشیده خوانده باشد جهر ممنوع است. بعد
از نماز عید الفطر خطبه شنیدن لازم است اگر چه مسامع از خطیب دور باشد. در ایام هر دو عیدین

غسل کردن و خوشبو استعمال کردن و لباس نو پاکیزه پوشیدن مسنون است.

مسائل صدقه فطر و کیفیت دادن آن

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که صدقه فطر بکدام شرط واجب میشود و کیفیت دادنش چه باشد هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب صدقه فطر (سرایه) بر هر مسلمان واجب و لازم است که مالک نصاب باشد. صدقه از طرف
خود و از طرف خادمان و طفلان خود دادن لازم باشد. از طرف منکوحه خود و اولاد کبیر غنیا و مکاتبان و
غلامان مشترکه لازم نیست. مقدار صدقه فطر نصف صاع از گندم و یک صاع از جو و خرما میباشد. قیمت
اشیاء مذکوره دادن هم روا است. صاع متوسط معتبر است. دادن صدقه فطر قبل از یوم عید هم جائز
است و مستحق و حقدار صدقه فقرا و مساکین اهل اسلام اند.

مسائل نماز عید اضحی و کیفیت خواندن آن

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که نماز عید الفطر و عید اضحی در کیفیت و حقیقت ادا بر اینند یا نه هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب عید اضحی در جمله احکام مثل عید الفطر است. مگر در عید اضحی تکبیرات بخیر خواندن در حالت
رفتن بعیدگاه و واپس آمدن لازم باشند. و از نیم ذی الحجه تا عصر سیزدهم تاریخ بعد از هر نماز فرض
با و از بلند تکبیرات خواندن واجب است. و بعد از نماز عید اضحی از گوشت قربانی افطار کردن
مسنون است.

مسائل قربانی و کیفیت و حقیقت آن

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که قربانی بر کدام کدام اشخاص واجب میباشد و از کدام کدام جانور جائز میشود
هوالمصوب للجواب بحکم کتاب قربانی بر شخص واجب میباشد که بخیرین گوشتند یا بزیان
یا به فتنه شتر یا گاو یا میش قادر باشد. شتر قربانی از پنج سال کم و گاو و گاو میش از دو سال

کم روان باشد و گو سفند و بز و دنبه از یک سال کم درست نیست البته دنبه ششماهی که فربه و تیار و تازه باشد که با گو سفند یک لبر برابر باشد هم روا باشد قبل از نماز عید قربانی کردن جائز نیست اگر نماز عید الاضحی در یازدهم یا دوازدهم روز داشته باشد در صورت قبل از عید قربانی کردن هم رواست اگر در گا و میش یا شتر چهار یا پنج کسان شریک شوند و حصص همه برابر باشند این تیر درست خواهد شد اگر مقام حصه گا و یا شتر با قیمت گو سفند بز یا دنبه برابر باشد در صورت قربانی بز یا دنبه بهتر باشد جانور عیب دار در قربانی درست نیست شاخدار جانور یا شاخ شکسته هر دو در قربانی جائز اند همچنین گوش و دم بریده جانور در قربانی جائز است بشرطیکه از حصه سوم جائز منقطع کم باشد مریض - خوار - لاغر - شل حیوان هم روا نیست از طرف خویش و اقارب قربانی هم جائز باشد خواه مرده باشد یا زنده - قربانی دندان شکسته جانور درست باشد بشرطی که آنقدر دندان در دهن باقی باشند که بران به پری شکم خوردن میتواند حیوان خصی از غیر خصی در قربانی افضل و بهتر است چرم قربانی سالم بساکن دادن از قیمت افضل است چرم سرد پائے قربانی قصابان را در اجرت دادن جائز نیست اگر ایام قربانی بگذرند و حیوان قربانی یافته نشود در صورت قیمت حیوان قربانی دادن هم رواست گوشت قربانی سه حصص کرده شود.

(۱) یک حصه بفقرا و مساکین دهند.

(۲) دوم حصه به همسایگان خود تقسیم کنند.

(۳) سوم حصه با خود دارند.

گوشت قربانی خشک کرده بعد از مرور ایام قربانی در خانه محفوظ داشتن هم رواست.

مسائل حج و حقیقت اقسام آن

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که حج بچند نوع است و کیفیت و حقیقت ادا کردنش چیست هوالمصنوع

للبجواب بحکم کتاب حج در لغت عربی قصد و اراده را میگویند و در اصطلاح شریعت نام ارکان مخصوصه در ایام مخصوصه است حج بر سه نوع است (۱) افراد یعنی تنها حج کردن.

(۲) قرآن یعنی حج و عمره هر دو را در یک احرام ادا کردن

(۳) تشیع یعنی در ایام حج اول عمره ادا کرده بعد از آن هم در آن سفر حج گذاردن - نزدیک احناف قرن از تمتع افضل است و تمتع از افراد بهتر است

ایام حج که قبل از آن احرام حج کردن ممنوع است

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که ایام حج کدام اند که در آن افعال حج ادا میشود هوالمصنوع للجبواب بحکم کتاب کل ماه شوال و ذیقعه و ده روز از ذی الحجه ایام حج میباشد قبل ازین ایام افعال حج ادا کردن روا نیست و قبل از ماه شوال احرام کردن مکروه تحریمی است.

ارکان حج که بر حاجی پابندی آنها لازم باشد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در قانون اسلام حج بچند ارکان مشتمل است و فرائض و واجبات حج چند باشند هوالمصنوع للجبواب ارکان جمع رکن است و اطلاق رکن بر فرض کرده میشود در حج فرائض سه اند.

(۱) احرام از میقات خود کردن.

(۲) وقوف عرفه

(۳) طواف زیارت

اگر ازین سه فرائض یکا ترک کرده شود حج صحیح نباشد و واجبات در حج شش اند

(۱) وقوف مزدلفه.

(۲) در میان صفا و مروی سعی کردن

(۳) رمی جمار کردن

(۴) طواف صدر

(۵) مویهای سر تراشیدن یا کوتاه کردن

(۶) قارن و متمتع را ذبح کردن

طریقه احرام حج که حاجی را از دانستن آن لایب دی باشد

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در قانون اسلام طریقه احرام حج چگونه باشد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب طریقه احرام اینکه اول وضو یا غسل کرده ناخن و موی زیر ناف صاف نموده و موی سر تراشند یا به شانه درست کنند اگر زن همراه حاجی باشد بر وقت موقع و فرصت حجامت کنند بعد ازین یک چهار بچای شلوار بندند و بچادر در گردن بالائی ستر عورت و بدن کنند حاجی را بعد از احرام سر و رو پوشیدن ممنوع است - بعد از احرام دو رکعت نفل خوانند در رکعت اول بعد از تحمیه سوره اخلاص و در رکعت دوم سوره فلق خوانند اگر حاجی حج افراد کند نیت افراد کرده باشد و اگر قارن و متمتع باشد نیت قران یا متمتع کند

محرمات حج که حاجی را در حالت احرام از ان جتناب کردن لازم باشد

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در قانون شریعت محرمات حج چند باشند و از کدام جنایت حج فاسد میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب محرمات حج چهارده اند

(۱) در حالت جنابت حیض یا نفاس طواف کردن

(۲) بعد از وقوف قبل از حلق مع مسکویه خود بمبستری کردن

(۳) جامه دوخته شده پوشیدن

(۴) استعمال خوشبو کردن

(۵) خضاب استعمال کردن

(۶) مکمل شب و روز سر و رو پوشیدن ازین جنایات مذکوره بر حاجی دم لازم میشود تا که کفاره حج ادا گردد

(۷) حجامت کردن موی زیر بغل و زیر ناف تراشیدن یا ناخن بریدن

(۸) طواف قدوم یا طواف صدر در حالت جنابت حیض و نفاس یا طواف زیارت بیوضو کردن

(۹) از طواف زیارت یک یا دو یا سه اشواط ترک کردن

(۱۰) قبل از غروب آفتاب از عرفات بیرون شدن

(۱۱) رمی جمار ترک کردن

(۱۲) بعد از ایام نحر حلق کردن

(۱۳) قبل از دهم تار پنج ذی الحجه رمی کردن بعد از ان ذبح کردن بعد از علق کردن ازین تقدیم و تاخیر نزدیک حضرت امام عظیم دوم لازم میشود

(۱۴) همبستر شدن حاجی با زن خود قبل از وقوف بعرفات ازین فعل حج فاسد میشود

طریقه طواف که حاجی را از دانستن آن لایبست

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در قانون اسلام طریقه طواف چگونه باشد و طواف بچند اشواط مشتمل است هوالمصوب للجواب بحکم کتاب طریقه طواف اینکه روبرو و مقابل بیت الله شریف برابر حجر اسود ایستاده نیت کرده طواف کند - وقت ایستادن هر دو دست بلند کرده مندرجه ذیل دعا بخواند
بسم الله الله اکبر لا اله الا الله و الله الحمد والصلوة والسلام علی رسول الله
اللهما یمکننا بک و وفاء بعهودک و اتبنا علی سنة نبیک محمد صلی الله علیه
وسلم نیت حج و طواف فرض است شوط طواف بر حجر اسود ختم کرده هر دو دست بر حجر اسود

نهادن بوسه گیر اگر این ممکن نباشد چیزی بر حجر اسود مس کرده از آن بوسه گیرد در حالت طواف بوسه گرفتن از رکن یمنی مستنون است از حجر اسود تا حجر اسود آمد و رفت را شوط میگویند طواف بر هفت اشواط مشتمل است بعد از هفتم شوط استلام حجر اسود سنت مؤکده است بعد از ختم کردن شوط هفتم بمقام ابراهیمی آمده دو گانه نماز خواند این نماز دو گانه نزدیک حضرت امام اعظم رح واجب است بعد از خواندن این نماز نزدیک چاه زمزم رفته آب زمزم نوشیده دعا حاجت خود کند این طواف مذکوره بطواف قدوم مشهور است و برای آفاقیان سنت است

کیفیت اضطباع که بر حاجی معلوم کردن آن لازم است

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که در قانون شریعت کیفیت اضطباع چه باشد هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب کیفیت اضطباع اینکه چادر بر دوش چپ انداخته دوش راست را خالی گذارد و در اول و دوم و سوم اشواط رمل (چابک بطور معمولان رفتن) کند و قدمها را نزدیک نزدیک نهد و هر دو دوش را خوب جنبانیده باشد مگر در نماز دو گانه دوش را پوشیده دارد

سعی صفا و مروه و کیفیت کردن آن

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که در قانون اسلام کیفیت سعی در میان صفا و مروه چگونه باشد هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب کیفیت سعی در میان صفا و مروه اینکه صفا و مروه نام دو کوه هست در میان صفا و مروه سعی بر حاجی واجب و لازم است اول بر صفا بالا رفته که از آن مقام بیت الله شریف آشکارا شده بنظر حاجی آید در آن حالت هر دو دست بطرف آسمان بلند کرده دعای حاجت خود کند و تکبیر و تهلیل با آواز بلند و در و شریف با آواز پست خواند از صفا تا مروه یک شوط میشود همین طور هفت اشواط در میان صفا و مروه تمام کند شروع شوط اول از صفا و افتخام بر مروه کرده باشد در حالت حج طواف نفلی از نماز نفلی بهتر است لهذا حاجی را حسب مقدار طواف نفلی کردن افضل باشد

به هفتم تاریخ ذی الحجه بعد از نماز ظهر امام در خطبه تلقین مسائل حج بدون جلسه کند بعد از آن ششم تاریخ ذی الحجه بعد از طلوع آفتاب بسوی منار رود در منار یک شب مقیم شده نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا و فجر خوانده باشد به نهم تاریخ بعد از طلوع آفتاب به عرفات برآید و قوف رفته باشد بعد از آن مع امام در مسجد نمرة رفته نماز ظهر و عصر را جمع کند و در آنجا معانی تقصیرات و گناهای خود خواسته تا غروب آفتاب در آنجا مقیم شود بعد از غروب آفتاب بمزدلفه رود آنجا نماز مغرب و عشا در وقت عشار جمع کند از مزدلفه هفت سنگریزه برابر دانه با قلا (لوییا) برای رمی چهار بر داشته باشد وقت رمی از طلوع آفتاب تا غروب آفتاب است بعد از آن بمنار رفته بتاریخ یازدهم و دوازدهم بعد از زوال بهر سهجره رمی کند در منار نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا و فجر ضرر خوانده باشد

نزدیک حضرت امام اعظم رحمه الله علیه در یک وقت جمع بین صلواتین صرف در مسجد نمرة و مسجد مزدلفه ثابت شده است و اگر جادو یا شیخ حالت شروع نیست از رمی چهار و غیره احکام حج فایده شده وقت رفتن از مکه مکرر بدین منوره طواف صدر کرده رخصت شوند

مقامات مقبولیت دعا که بر حاجی معلوم کردن آنها لازم باشد

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که در مشهور مقامات مقبولیت دعا چند باشد هوالمصنوع للجواب بمقام مقبولیت دعا شایسته اند

(۱) مطاف (۶) نزدیک چاه زمزم (۱۱) در عرفات

(۲) نزدیک ملتزم (۷) بر کوه صفا (۱۲) در مزدلفه

(۳) اندرون خانه کعبه (۸) بر کوه مروه (۱۳) نزدیک چهار تلاشه

(۴) زیر میزاب رحمت (۹) در جاع سعی (۱۴) وقت دیدن کعبه

(۵) خلف مقام ابراهیم (۱۰) در منار (۱۵) نزدیک رکن یمنی

(۱۶) مابین رکنین درین مقامات مذکوره در جناب باری تعالی هر دعا نیکو خواهد مقبول میشود پس بر حاجی

لازم که برین مقامات مقدمه دعای حاجات خود کرده باشد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که فریضه حج بمال حرام از ذمه حاجی ساقط میشود یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب فریضه حج ساقط میشود مگر مستحق ثواب نباشد فی المحترکات و یجتهد فی تحصیل الحلال فانہ لا یقبل بالحرام مع انہ یسقط الفرض عنہ معہا ولا تنافی بین سقوطه وعدم قبوله فلا یشاب لعدم القبول ولا یعاقب عقاب تارک الحج

مسائل زکوة که براغنیار اہل اسلام دادن آن فرض است

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در قانون اسلام دادن زکوة بر کدام کدام اشخاص فرض باشد و مصرف و تحقق زکوة کدام کسان اند هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب زکوة بر ہر مسلمان عاقل بالغ آزاد صاحب نصاب غیر دیون فرض است بشرطیکہ نصاب زکوة فارغ و خالی باشد و بر مال زکوة یکسال مکمل بگذرد و دادن زکوة بفقراء و مساکین اہل اسلام بطور تملیک لازم است پدید و ما در جد و جدہ و اولاد و زن منکوحہ و غلامان را دادن زکوة صحیح نیست و ہمین طوغنی و اولاد غنی و سادات را دادن زکوة جائز نیست

مگر بقول امام طحاوی رہ بوجہ عدم وجود بیت المال وعدم تقریر وظائف مساکین سادات مستحق و مصرف زکوة ثابت میشوند

نصاب سیم کہ بران زکوة فرض میشود

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله کہ نصاب سیم چه قدر باشد کہ بوجود آن دادن زکوة لازم میشود هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب نصاب سیم دو قند دریم است قدر وزن آن بقول مشہور پنجاہ و چہار تولہ و دو ماشہ میشود و از تولہ وزن روپیہ پاکستانی کالدار است چہلم حصہ یک پار ماشہ دورتی

زکوة میشود بشرط وجود نصاب و حلال حول بر مالک نصاب اون چہلم روپیہ کالدار لازم میشود

نصاب زر کہ بوجود آن دادن زکوة لازم میشود

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله کہ نصاب زر چه قدر باشد هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب نصاب زر بیت مثقال و مقدار آن ہفت تولہ ہشت ماشہ و پاررتی میشود زکوة آن دو ماشہ و دو نیم رتی میشود قیمت زکوة مال تجارت بحساب سیم یا زر کردہ بدہند منکر فرضیت زکوة کافر است و نہ دہند زکوة بلا انکار سخت مجرم میباشد روز قیامت سزاوار سخت عذاب خواہد شد

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله کہ امامان مساجد را در اجرت امامت دادن زکوة جائز باشد یا نہ هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب صرف کردن زکوة در مساجد و متعلقات مساجد ممنوع است اگر امامان مساجد سبزی خواران باشند یا اجرت امامت غیر از زکوة مقرر کردہ شود در صورت دادن زکوة امامان مساجد را جائز باشد عالمگیری

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله کہ بحکم کتاب بر مالک کردن سگ مضر ضمان دیت لازم میشود یا نہ هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب بر مالک سگ گزندہ دادن دیت لازم نمیشود ہدایہ

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله کہ بر قول و فعل طفلان در احکام و معاملات مواخذہ لازم میشود یا نہ هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب بر قول و فعل طفلان مواخذہ لازم نمیشود ہدایہ

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله کہ نکاح زنان صرف بیادداشت خواستگی بغیر از عقد نکاح جائز است یا نہ هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب عقد نکاح بلا ایجاب و قبول درست نیست زیرا کہ در عقد نکاح

ایجاب و قبول ارکان اند و حضورش بهود از شرط عقد نکاح است و صورت مسئله عقد نکاح درست نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که امام عهده امامت بر شت حاصل کرده امام قوم شده در پس اوقات جائز است یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب در صورت مسئله امام واجب العزل است زیرا که امام بود رشی و رشی درست نیست یعنی لائق عهده امامت نیست شامی

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نکاح دختران خور و ساله بقول و فعل پدر و مادر صحیح باشد یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب نکاح دختران خور و ساله بقول و فعل پدر و مادر درست است و بعد از بلوغ قابل فسخ نباشد و غیر از پدر و مادر و جد اگر کسی نکاح دختران خور و ساله کند بعد از بلوغ قابل فسخ خواهد بود - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نکاح دختران خور و ساله بعد از بلوغ فسخ میشود یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب نکاح دختران که پدر و جد کرده باشند فسخ نمیشود - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که نکاح دختر مزنیه بر زانی جائز است یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم قانون شرع نکاح زانی با دختر مزنیه درست نیست چرا که در میان زانی و مزنیه رشتہ مصاهرت ثابت شده است - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که در میان منکوه بیوه و باکره در حق مهر فرق ثابت است یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم قانون شرعی در حق مهر در میان بیوه و باکره فرق نیست هر دو در حق مهر برابر اند

هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر حق مهر کم از ده دریم مقرر کرده شود در صورت صحیح باشد یا نه هوالمصنوع للجواب حق مهر کم از ده دریم درست نباشد چرا که حق مهر بمقدار ده دریم از نص قطعی ثابت شده است و صورت مسئله همان ده دریم لازم باشد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که بچاک کردن دختران خور و ساله یا دادن پیسه و روپیه عقد نکاح صحیح میشود یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب در صورت مسئله عقد نکاح صحیح نیست چرا که عقد نکاح بغير ایجاب و قبول و حضورش بهود درست نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که زن مرتد شده مستحق خواستن حق مهر از شوهر هست یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب در صورت مسئله زن مرتد مستحق حق مهر خود نیست چرا که بارتداد حق مهر ساقط شد البته اگر شوهرش مرتد شده باشد در صورت زن مرتد مستحق کامل مهر است اگر موطوءه باشد و اگر غیر موطوءه باشد حقدار نصف مهر خواهد بود - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که نکاح کنیزک بغير اجازت مولا درست باشد یا نه هوالمصنوع للجواب نکاح کنیزک و غلام بغير اجازت مولا درست نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که بغير مقرر کردن حق مهر نکاح روا باشد یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم قانون شرعی در صورت مسئله نکاح درست است مگر بر شوهر مهر مثل دادن لازم باشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نکاح زن بالغه بغير اجازت ولی صحیح باشد یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب
نکاح زن بالغه بلا اجازت ولی درست است مگر در صورت غیر کفو ولی راجحی اعتراض نسخ میرسد

ہدایہ چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در وقت عقد نکاح در حق مہر زن بالغه کی ویشی بغير اجازت اور و است یا نه
هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب بلا اجازت زن بالغه در حق مہر او کی ویشی کردن درست نیست
ہدایہ چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ زنیکہ قبل از نکاح و بعد از نکاح مزنیہ شخصہ شدہ باشد درین صورت نکاح دختر
مزنیہ مع زانی رواست یا نه هوالمصنوع للجواب اگر قبل از نکاح مع مادر دختر زنا نکرده است
نکاح دخترش صحیح است و اگر قبل از نکاح زنا نکرده باشد لیکن بعد از نکاح زنا کرده است درین
صورت مادر و دختر هر دو حرام میشوند۔ عالمگیری۔

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ دف و نقارہ زدن در خوشی کتدائی جائز است یا نه هوالمصنوع للجواب دف و نقارہ
زدن در خوشی کتدائی بوقت عقد نکاح و دعوت و لیمہ بغرض اعلان جائز است علاوہ ازین اوقات
مخصوصہ باتفاق علما ممنوع است شامی

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ فضیلت دادن مساجد بران حضرت صلی اللہ علیہ وسلم صحیح باشد یا نه هوالمصنوع
جملہ فقہاء و محدثین برین متفق اند کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بر جملہ مساجد و سائر ائمہ متبرکہ از عرش
و کرسی و غیرہ افضلیت میدارند بحکم لَوْلَاكَ لَمْ أَخْلُقْتُ الْآفَلَآكَ لَوْلَاكَ لَمْ أَظْهَرْتُ رُبُوبِيَّتِي
جملہ مخلوقات علوی و سفلی ظہورات نور محمدی اند بنا برین آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم افضل المخلوقات
اند خلاف این عقیدہ داشتن درست نیست۔ منقول از مکتوبات آنحضرت خواجہ پیر مہر علی شاہ
رحمۃ اللہ علیہ گوڑہ شریف ضلع راولپنڈی۔

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اقتدائے ریش تراش و امامت او بحکم شریعت محمدی درست است یا نه هوالمصنوع
للجواب باتفاق علمائے دین اقتداء و امامت ریش تراش مکروه تحریمی است مقدار سنون
و اندازہ شرعی ریش یک قبضہ است ازین مقدار کم کردن ہم ممنوع است ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ حجامت و لباس پوشیدن بطریقہ و عادت کفار چہ حکم دارد هوالمصنوع
للجواب بحکم مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ حجامت و لباس پوشیدن بلکہ تشابہ جملہ عادات و اطوار
کفار مسلمانان را ممنوع است خواہ تشابہ قولی باشد یا فعلی (تفسیر فازن)

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بعد از انتقال زن منکوحہ در ترکہ او حق میراث شوہرش را میرسد یا نه و اگر بے اولادیت
کرده باشد در صورت شوہرش را چہ حصہ میرسد هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب شوہرش را
نصف حصہ از ترکہ میرسد کما قال اللہ تعالی وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَنْزَلْنَا لَكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ
لَهُنَّ وَلَدٌ ط

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ زن از دار فانی بدار باقی رحلت کرده و سہ نفر اولاد و مادر و پدر و ارثان گذاشته است
در صورت دوال متروکہ زن حصہ میراث شوہر چہ باشد هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب
در صورت سؤلہ حصہ شوہر دوال متروکہ زن متوفات چهارم میرسد کما قال اللہ تعالی فَإِنْ
كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ بَاقِي مَانَدَہ ترکہ حق و گروارثان است۔

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شوہر زن از دار فانی بدار باقی رحلت کرده در ترکہ شوہر حصہ زن میرسد یا نه اگر میرسد
چہ قدر باشد هوالمصنوع للجواب در صورت سؤلہ حصہ زن در ترکہ شوہر چهارم ثابت است

كما قال الله تعالى وَلَهُنَّ الرِّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئله که شوهر زنی بحکم قضا رعت کرده و حسب ذیل وارثان گذشته و فرزند یک در
آیا درین صورت بحکم کتاب در ترک شوهر حصه زن میرسد یا نه اگر میرسد چه قدر باشد هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب در صورت سئواله در ترک شوهر حصه میراث زن شتم میرسد كما قال الله تعالى إِنْ
كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّلُثُ مِمَّا تَرَكَتُمْ باقی حصه ترک حق فرزندان است و برادر محروم
است

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که فرزند شخصی از دار فانی بدار باقی لا ولد منتقل شده یک پدر و یک در وارثان گذشته
ترکه او در میان پدر و مادر بچه طور تقسیم کرده شود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت
سئواله در ترک مروه حصه میراث مادرش سویم میرسد باقی کل مال حق پدر است كما قال الله
تعالى إِنْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ آبَاؤُا فَلَهُمُ الثُّلُثُ

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئله که شخصی بحکم قضاے الهی بحق واصل شده و بهشت نفر اولاد وارثان گذشته چهار
نفر فرزندان و چار دختران درین صورت ترک متوفی در میان وارثان مذکوره چه طور تقسیم کرده شود
هوالمصوب للجواب بحکم کتاب خدا در صورت سئواله ترک متوفی در میان اولادش بحسب
فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ تقسیم میباید کرد

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که شخصی بحکم خدا از دار فانی بدار باقی رعت کرده سه نفر برادران و دو نفر پدر و مادر وارثان
گذشته ترکه او در میان وارثان مذکوره بچه طور تقسیم کرده میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب
در صورت سئواله در ترک متوفی ششم حصه مادرش را میرسد باقی کل ترک حق پدر است در وجودگی پدر
انوات محروم از ارث میباشد كما قال الله تعالى إِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأُمِّهِ الثُّلُثُ

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئله که شخصی لا ولد بحکم قضا الهی واصل بحق شده صرف یک برادر مادری و دو عمزادگان
وارثان گذشته درین صورت ترک او در میان وارثان مذکوره بچه طور تقسیم میشود هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب الله از ترک متوفی ششم حصه برادر مادری را میرسد باقی ماند کل ترک حق عمزادگان است
كما قال الله تعالى إِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورِثُ كَلًّا أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ
وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که شخصی لا ولد از دار فانی بدار باقی رسیده وارثان سه نفر برادران مادری و یک عمزاده
گذشته است پس درین صورت ترک متوفی در میان وارثان بچه طور تقسیم کرده میشود هو
المصوب للجواب بحکم کتاب خدا در صورت مذکوره سویم حصه ترک متوفی حق برادران است باقی ماند
کل ترک متوفی حق عمزاده است و برادران مادری در حصه سویم شریک اند كما قال الله تعالى إِنْ
كَانُوا أَكْثَرًا مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئله که شخصی از دار فانی بدار باقی رعت کرده و یک دختر و یک برادرزاده وارثان گذشته
درین صورت در ترک متوفی حق میراث دختر چه میرسد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب خدا حصه
میراث دختر در ترک متوفی نصف باشد باقی مانده مال متروکه حق برادرزاده متوفی است

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که استعمال چیز گشده در راه یا بنده را جائز است یا نه هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب چیز گشده راه که در عربی آنرا لقطه میگویند اگر بمقدار ده روپیه باشد پس درین صورت
اعلان یک سال معتبر است و اگر کم از ده روپیه باشد تا سه ماه اعلان شرط است و در سه روپیه
تا یک روپیه اعلان یک مجعنه است و در کم از یک روپیه اعلان یک روز شرط است و در

مقدار یک پیمه دست راست و دست چپ اعلان کردن شرط است بعد از آن اگر یا بنده محتاج باشد در تصرف خود آورده استعمال کند و اگر غنی و توانگر باشد محتاج را بدین خود استعمال نکند - شرح الیاس ص ۲۶

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که تقبیل ایهامه در شهادت ثانی اذان چه حکم دارد هوالمصنوع للجواب تقبیل ایهامه بوقت شهادت ثانی اذان در شامی و تفسیر روح البیان مذکور است و حدیث تقبیل ایهامه اگر چه ضعیف است مگر در فضائل حدیث ضعیف نیز معتبر میباشد - در روایات آمده که در عالم ازل حضرت آدم ابو البشر علیه السلام را الله تعالی بقدرت کامله خود در ناخن ایهامه نام نامی آنحضرت صلی الله علیه و سلم ظاهر فرمود حضرت بابا آدم علیه السلام بملاحظه کردن نام مبارکت پیغمبر علیه السلام تبرکاً تقبیل ایهامه خود فرمودند - از آنجا تقبیل ایهامه در شهادت ثانی اذان سنون و مشهور گردیده است به نیت ثواب و تبرک حاصل کردن تقبیل ایهامه رواست

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که علم غیب حضرات انبیاء کرام علیهم السلام و اولیای کرام را حاصل میشود یا نه هوالمصنوع للجواب علم غیب بر دو قسم است (۱) علم غیب ذاتی (۲) علم غیب عطائی - علم غیب ذاتی خاصه باری تعالی است و علم غیب عطائی بواسطه وحی و مکاشفات و مراقبات انبیاء علیهم السلام و اولیای کرام را بلا شک شبه حاصل میشود - تفسیر کبیر

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

ذکر جلی بهتر و افضل است یا خفی هوالمصنوع للجواب نزدیک خواجگان سلاسل چشتیه و قادریه ذکر جلی از خفی بهتر است و نزدیک خواجگان نقشبندیه ذکر خفی از جلی بهتر است اختلاف صرف در افضلیت است بجواز هر دو و همه خواجگان متفقند -

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که وقت بول و برز کردن رو بطرف قبله برابر کردن دست باشد یا نه هوالمصنوع للجواب درست نیست بحکم حدیث شریف وَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْرِیْوُهَا یعنی وقت بول و برز رو و پشت بقبله مگردانید چرا که دین بے ادبی و ترک احترام خانه کعبه میشود - شامی

چه میفرمایند علمای و مفتیان شرع متین

درین مسئله که بسوئے قبله شریف پائے دراز کردن چه حکم دارد هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب سوئے قبله مگر پائے دراز کردن در هر حالت ممنوع است - شرح الیاس

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که زنی را شوهر خود طلاق دهد مگر زنی مطلقه از حیض ناامید شده در نیصورت عدت طلاق بچه طور باشد هوالمصنوع للجواب در نیصورت عدت طلاق بر سه ماه مقرر شده است کل کمل سه ماه عدت زنی ناامیده است و زنی خور و ساله و زنی پیر نیز درین حکم شامل است

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که شخصی زن خود را طلاق بآئن داده و زلش در عدت طلاق است شوهر او میخواهد که در عین عدت مع زن مطلقه خود نکاح کند در حالت عدت نکاحش درست باشد یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب شوهر زن مطلقه را در عدت نکاح کردن جائز است مگر برای شخص دیگر روا نیست - هدایه

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که در عدت طلاق ثلاثه نکاح کردن درست باشد یا نه هوالمصنوع للجواب بحکم کتاب الله در عدت طلاق ثلاثه نکاح کردن ممنوع است کما قال الله تعالی وَلَا تَعْرَهُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ -

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که شوهر زن بجهت بیعت و صل شده درین صورت مدت عدت و فالتش چه قدر باشد **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب مدت عدت و فالتش زن متوفی عنها زوجها چهار ماه و ده شب است کما قال الله تعالى وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَنْزِلُوا عَلَيْهَا إَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا بعد از گذشتن مدت و فالتش نکاح جائز باشد - در دوران عدت نکاح ممنوع است - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در حالت عدت طلاق رجعی زن مطلقه از زینت کردن رواست یا نه **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب مطلقه طلاق رجعی را در حالت عدت زینت کردن جائز است بخلاف عدت و فالتش که در آن بر وفات و عذائی شوهر غم و اظهار حزن لازم آید و زینت کردن منافی آنست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که طلاق بچند نوع است و احکام آن چه باشد **هوالمصوب للجواب** طلاق بر سه نوع است.

(۱) طلاق رجعی -

(۲) طلاق بائن

(۳) طلاق ثلاثه

و حکم طلاق رجعی رجوع میباشد در مدت - به طلاق رجعی نکاح فاسد نمیشود.

و در طلاق بائن در حالت عدت تجدید نکاح لازم میباشد.

و در طلاق ثلاثه علاوه لازم است تا وقتیکه ملائمت شوهر اول را زن مطلقه حلال نمیشود کما قال الله تعالى فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ هَذَا

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در حالت عدت طلاق خسروچ زن معتدله از خانه شوهر رواست یا نه؟ **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب معتدله طلاق را در حالت عدت از خانه شوهر بیرون شدن ممنوع است و برائے معتدله وفات جائز است - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که حساب عدت از کدام وقت معتبر و صحیح است **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب عدت طلاق بعد از دادن طلاق و مدت و فالتش بعد از وفات یافتن شوهر و مدت طلاق و فرج نکاح فاسد بعد از تفريق قاضی معتبر میباشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که شخصی در حالت سفر و صل بجهت شده درین صورت زینت و فالتش در کدام مقام گذارد **هوالمصوب للجواب** اگر سفر بطرف شهر خود از سرزمین بوده باشد درین صورت بشهر خود آمده عدت و فالتش گذارد و اگر پوره مدت سرزمین مترل باشد درین صورت زن مختار است و اگر در شهر خود شوهرش وفات یافته است پس عدت و فالتش در شهر خود گذاردن لازم باشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که استحقاق پرورش طفل کدام شخص باشد و مدت پرورش طفل بحکم کتاب تا چند مدت باشد **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب استحقاق پرورش طفل تا راست و مدت پرورش هفت سال است و مدت پرورش دختر تا وقتیکه لائق حیض شود بعد از مادر استحقاق پرورش پدر باشد پدر را اگر رفتن طفل در مدت پرورش از مادر صحیح نباشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که حقدار پرورش طفل کتابیه باشد یا پدر یا پسر **هوالمصوب للجواب**

بحکم کتاب مستحق پرورش طفل مسلمان مادر کتابیه است زیرا که شفقت مادر در شفقت پدر زیادہ باشد - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ زنی از شوہر خود نافرمان شدہ در خانہ پدر خود سکونت میکند و نفقہ از شوہر خود میخواہد بحکم کتاب حق طلبیدن نفقہ میسر دارد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب زن در صورت مذکور ناشرہ (نافرمان) است و ناشرہ را حق طلبیدن نفقہ نمیرسد تا وقتی کہ در خانہ شوہر سکونت اختیار نکند - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ پدر را در حالت غیوبت فرزند فروختن زمین و جائیداد مملو کہ فرزند برائے نفقہ خود میسر یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب برائے نفقہ پدر را زمین و جائیداد مملو کہ فرزند فروختن جائز نیست البتہ فروختن اشیائے منقولہ رواست بشرطیکہ پدر محتاج باشد صحیح بیع عرض ابنہ لا عقارہ لنفقہ - (شامی)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ پدر را از امین فرزند غائب خود حق طلبیدن امانت فرزند برائے نفقہ خود درست باشد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب در صورت سؤلہ پدر را حق طلبیدن امانت پسر خود از امین نیست پس بغیر حکم پسر غائب امین بدادن امانت ذمہ وار باشد - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ مال پسر و الدین را در خانہ نفقہ خود صرف کردن جائز باشد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم آنکہ وَمَا لَكَ لِأَبِيكَ وَالِدِينَ رَأْفَتُكَ كَرَمُكَ مال فرزند خود در خانہ نفقہ رواست بشرطیکہ والدین محتاج و فقیر باشند - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخص مقتول کہ قاتلش حقیقت قتلش نامعلوم باشد حکم شہادت میدارد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب مقتول در صورت سؤلہ حکم شہادت نمیدارد و بر نماز جنازہ خواندن لازم باشد ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ مسلمان را بہرین و قطع طریق کہ درین اعمال بد قتل کردہ شود شہید باشد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب شہید نیست بلکہ نماز جنازہ بر او خواندن ہم ناجائز است چرا کہ حضرت شیر خدا (اسد اللہ رضی اللہ عنہ) خلاف خود نماز جنازہ را بہرین، باغی، قطع طریق خواندہ اند بدین وجہ کہ نماز جنازہ برائے عزت و شرافت مردہ شروع شدہ و بہرینان و باغیان و قطع طریق مستحق عزت و شرافت نیستند - (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ مقتول در حالت جنابت لائق غسل باشد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب لائق غسل بہت مگر حکم شہادت نمیدارد - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نسب ولد معتدہ طلاق جمعی از شوہر ثابت باشد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب در صورت سؤلہ نسب ولد از شوہر ثابت میشود - (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بعد از انتقال شوہر نابالغ نسب ولد از او ثابت میشود یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب نسب ولد از شوہر نابالغ ثابت نمیشود چرا کہ نابالغ لائق علوق نمیباشد - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شوہر زنی از دار فانی بلا رباقی انتقال کردہ و زنی در مدت عدت و فوات فرزند زائیدہ در صورت نسب ولد از شوہر متوفی ثابت باشد یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب در صورت سؤلہ نسب ولد از متوفی ثابت میشود بشرطیکہ در مدت کم از دو سال زائیدہ باشد

اگر پوره دو سال شده باشد در صورت نسب ولد از متوفی ثابت نمیشود - بدایه

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

در صورت که شخصی زن خود را طلاق حقی داده و زانش در مدت عدت طلاق حقی فرزند زاید زن و شوهر با هم مختلف شده شوهر میگوید که در مدت عدت زائیده نسب فرزند از من است و زن میگوید که بعد از گذشتن عدت زائیده شده نسب فرزند از شوهر من نیست در صورت کدام قول معتبر باشد
هوالمصوب للجواب بحکم شریعت اگر فرزند در عین مدت طلاق حقی زائیده باشد و مطلقه بگذشتن عدت اقرار نکند در صورت نسب فرزند از شوهر ثابت باشد ورنه از شوهر ثابت نمیشود - بدایه

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که ختنه کودکان در قانون اسلام فرض است یا سنت هوالمصوب للجواب بحکم کتاب ختنه کودکان در قانون اسلام سنت مؤکده است - (بدایه)

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که کودکی قدرتی مادر را ختنه شده پیدا شده است بحکم کتاب ختنه اولاد لازم باشد یا نه اگر لازم باشد چه طور کرده شود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب ختنه کودکان ضروری باشد در صورت مذکوره قدری پوست از اندام مخصوص بغرض باقی ماندن نشان سنت بریده شود مجموعه فتاویٰ مولانا عبدالحی صاحب

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که شخصی بالغ غیر مسلم که اسلام قبول کرده باشد در صورت ختنه اش لازم باشد یا نه؟ اگر ضروری باشد پس چه طور کرده شود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب ختنه اش ضروری است بهر طور که ممکن باشد بدست خود کرده باشد بدست دیگر نگیرد چرا که ختنه در اسلام سنت است و متر عورت فرض است فرض برائے سنت ترک کردن ممنوع باشد مجموعه فتاویٰ مولانا عبدالحی صاحب

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در میان دو عید تقریب شادی کتختائی جائز باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئله شادی کتختائی در هر حالت روا است بشرطیکه یوم شادی یوم عید و جمعه نباشد چرا که در نجالت خوشی عروسی کردن محل نماز جمعه و عید باشد - (شامی)

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که دختران نهالیده کرده شخصی در زمین غیر ملکیت مالک زمین باشد یا حق نهال کننده؟ هوالمصوب للجواب بحکم کتاب دختران ملکیت نهال کننده باشد اگر مالک زمین قیمتش بدهد و کند پس ملکیت او باشد و اگر دختران خود روییده باشد در صورت دختران تابع زمین باشند - (بدایه)

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در حالت حیض همراه زن خود همبستر شدن درست باشد یا نه؟ و اگر از همبستر شدن حل پیدا شود در صورت نسب حمل حلال باشد یا حرام؟ هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئله جماع کردن حرام است و حکم حرمت حمل ثابت نیست و ثبوت نسب ولد ازین جماع لازم باشد - (بدایه)

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر بختن از وطن از خوف طاعون و امراض دیگر بحکم کتاب جائز است یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب اگر بختن از امراض فدائی و آفات سماوی ممنوع است البته از بیرون آمدن بمقام طاعون و اگر امراض متعددی خوب نیست چرا که بحکم تدبیر انسانی حفاظت جان لازم است تفسیر روح البیان

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که چیز مبه کرده شده واپس کردن صحیح باشد یا نه؟ هوالمصوب للجواب بحکم کتاب رجوع کردن واجب در مینه خود ممنوع است بحکم کتاب بهشت چیز مانع صحت رجوع مبه اند (۱) زیادت اتصال شل غرس و دختران و تعمیر مکان -

۲ موت احدی العاقدین

۳ عوض

۴ خروج شیء موهوب از ملک موهوب له

۵ زوجیت

۶ قرابتداری

۷ هلاک شیء موهوب

مجموع این صورته در حروف (دَمْعُ خَرْقَه) آمده (د) بر زیادت (م) بر موت (ع) بر عوض (خ) بر خروج (ن) بر زوجیت (ق) بر قرابت و (ک) بر هلاکت دلالت میکند (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که تربیت سگان در خانه خود جائز است یا نه؟ هوالمصوب للجواب حکم کتاب تربیت سگان برائے شکار و حفاظت خانه و فصل و غیره ضروریات جائز است از نصوص قطعی ثابت است البته تربیت سگان مضروک زنده ممنوع باشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که عقد سلم در قانون اسلام درست است یا نه؟ اگر درست باشد پس بچند شرائط درست باشد هوالمصوب للجواب حکم کتاب صحت عقد سلم مشروط بهشت شروط است (۱) علم (۲) جنس (۳) نوع (۴) قدر (۵) وصف (۶) اجل (بیعادم) (۷) موضع ایفار (۸) راس المال - چنانچه شاعر در اشعار خود جمع کرده

صحت عقد سلم را شرط باشد بخیل علم و جنس و نوع و قدر و وصف شد بخیم ابل

موضع ایفار راس المال هم باید یقین لیک نزدیک امام المتقین صدر اجل

بوجودگی شرائط مذکور عقد سلم بلا شک و شبهه درست باشد - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که قبل از دوختن جامه خیاط مستحق اجرت خود باشد یا نه؟ هوالمصوب للجواب حکم کتاب خیاط قبل از تیار کردن جامه مقدار اجرت نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که نان پز قبل از پختن نان مستحق اجرت خود باشد یا نه؟ هوالمصوب للجواب حکم کتاب نان پز قبل از پختن و بیرون کردن نان از تنور مستحق خواستن اجرت خود نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که بسوختن نان در تنور نان پز ذمه وار باشد یا نه؟ هوالمصوب للجواب حکم کتاب بسوختن نان در تنور نان پز بدادن قیمت یا نان دیگر ذمه دار نیست چرا که سوختن نان از وصایا نشده است - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که رنگساز بهلاک شدن جامه مالک را ذمه وار باشد یا نه؟ هوالمصوب للجواب حکم کتاب در صورت سئوله رنگساز ذمه دار نیست زیرا که جامه در دست رنگساز امانت میباشد و بهلاک شدن امانت ضمان نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در کدام کدام اشیا اجاره صحیح است هوالمصوب للجواب حکم کتاب صحت اجاره در اشیا مندرجه ذیل درست باشد

(۱) مکانات (۳) دوکانات (۴) اراضی (۵) حیوانات (۵) جامه - دوکانات و دوکانات

بیان و تشریح ضروری نیست بلکه مستاجر هر عمل و هر کار که در آنها میخواهد میتواند کرد

سوائے کار آهنگری و گافری و آسیاگری که ازین اعمال خرابی مکانات و تعمیرات میشود

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

هدایه - درین سئله که اجرت و تنخواه گرفتن بر اذان و تعلیم قرآن - و تعلیم علم فقه - و تفسیر - و امامت و قضا - و دیگر امور دینی در قانون اسلام درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب این سئله مختلف فیها است نزدیک علمای متقدمین گرفتن تنخواه بر امور مذکور ممنوع است و نزدیک علمای متأخرین روا است و فتویٰ هم برین کرده شده است چرا که به نگرش تنخواه سبب باب امور دینی میشود - عالمگیری

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که آیات سجدہ نزدیک حضرت امام اعظم رحمه الله چندانند هوالمصوب للجواب آیات سجدہ در قرآن شریف نزدیک حضرت امام اعظم ابوحنیفه رحمه الله چهارده اند که بخواندن و شنیدن آنها سجدہ تلاوت لازم میشود - در سوره الحج نزدیک امام اعظم در سجدہ اول معتبرست ثانی معتبر نیست و کیفیت سجدہ اینکه بشراط نماز در میان دو تکبیر بغیر رفع یدین و تشهد و تسلیم سجدہ کرده باشند - هدایه

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر آیت سجدہ در مجلس واحد مکرر خوانده شود - درین صورت دو سجدہ لازم میشوند یا یک سجدہ کافی باشد؟ هوالمصوب للجواب بحکم کتاب درین صورت یک سجدہ کافی است حاجت دو سجدہ کردن نیست البتہ اگر مجلس تبدیل شود پس دو سجدہ کردن لازم باشد - هدایه

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر خارج از نماز آیت سجدہ خوانده سجدہ تلاوت کند بعد از آن همان آیت سجدہ در نماز دوباره خواند درین صورت یک سجدہ کافی باشد یا سجدہ دیگر در نماز ضروری باشد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب درین صورت سجدہ دیگر در نماز ضروری است زیرا که سجدہ خارجی

بجائے سجدہ صلوٰتیہ قائم نمیشود البتہ اگر خارج از نماز سجدہ تلاوت نکند پس درین صورت یک سجدہ کافی باشد - هدایه

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر قصد شنیدن آیت سجدہ نباشد و از کسی اتفاقاً شنیده شود درین صورت بر سماع سجدہ تلاوت لازم میشود یا نه؟ هوالمصوب للجواب بحکم کتاب بخواندن و شنیدن آیت سجدہ سجدہ تلاوت لازم میشود خواه امام باشد خواه مقتدی خواه مفرد بقصد باشد یا غیر قصد البتہ اگر در نماز مقتدی آیت سجدہ تلاوت کند پس درین صورت سجدہ تلاوت نه بر مقتدی لازم باشد نه بر امام علاوه ازین در صورت سجدہ تلاوت بر خواننده و شنونده هر دو لازم است زیرا که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرموده انما السجدة علی من سمعها و علی من تلاها و کلمتہ علی کلمة الایجاب و هما غیر مقیدة بالقصد - (هدایه)

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در نماز خارج آیت سجدہ شنیده بر صلی سجدہ تلاوت لازم میشود یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئله بعد از فراغت نماز سجدہ تلاوت کردن لازم باشد در نماز ممنوع است - هدایه

چه میفرمایند علمای دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر در نماز آیت سجدہ خواند و سجدہ تلاوت فراموش شود درین صورت آن سجدہ خارج از نماز کردن لازم باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب قضای سجدہ صلاۃ بیرون نماز منع است زیرا که سجدہ صلاۃ سجدہ خارجی قوی است پس قوی تابع ضعیف نمیشود (و غیره)

چه میفرمایند علمای دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که علامت و شناخت شکاری شدن سگان و بازان چه باشد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب علامت شکاری شدن سگان و بازان اینکه سه دفعه از گوشت صید بخورند

و بخواندن شکاری می آیند و براندن میروند وقت روان کردن حیوان شکاری خواندن بسم الله ضروری و لازم است ورنه گوشت صید حرام باشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که بوقت خلاص کردن تفنگ چره دار بسم الله خوانده شود شکارش حلال باشد یا حرام هو المصوب للجواب بحکم کتاب شکاری که به بندوق چره دار کشته شود حرام است تا وقتی که زنده حلال کرده نشود خوردن آن حرام است همین طور هر صیدیکه زنده یافت شود حلال کردنش ضروری باشد - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که شکار تیر خورده مع تیر غائب شد شکاری در طلبش بود که ناگاه او را مرده یافت درین صورت شکار حلال است یا حرام هو المصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئوله شکار حلال است زیرا که شکاری در طلبش بکار دیگر مشغول نگردیده و نه از طلبش دست بسته اگر بکار دیگر مشغول شد یا شست شکار حرام باشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که غسل دادن مرده غریق دریا در قانون اسلام واجب باشد یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب بلا شک و شبهه غسل دادن لازم باشد بغریق شدن از مرده غسل ساقط نمیشود - (شامی)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که شخصی از هشت سال مفقود و انحراف است و زرش از وجه نان و نفقه مجبور شده بچاکس کفیل نان و نفقه اش نیست درین صورت زن مفقود نکاح ثانی خود میتواند کرد یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب این سئله مختلف فیها است بقول حضرت امام اعظم ابوحنیفه رحمه الله علیه بعد از نود سال بهوت مفقود حکم داده میشود زرش بعد از نود سال عدت گذارده نکاح ثانی میتواند

کرد - حضرت امام شافعی و امام احمد رحمهما الله هم برین قول فتویٰ میدهند و حضرت امام ابو یوسف رحمه الله مدت مفقود بیکت صد سال مقرر میکنند و حضرت امام حسن بروایت امام ابوحنیفه رحمه الله مدت مفقود یکصد و بیست سال میگویند - و حضرت امام مالک رحمه الله چهار سال و ده روز میفرمایند بوقت ضرورت اکثر احناف بقول امام مالک رحمه الله فتویٰ میدهند لیکن درین حکم اجازت عالم وقت شرط باشد قبل از مدت مفقود بحکم قاضی حکومت اولاد و زن مفقود را نان و نفقه از مالش مقرر کرده شود در صورت عدم وجود مال مفقود حکم استند است یعنی زرش قرض گرفته در نان و نفقه خود صرف کرده باشد و ادائیگی قرض از مال شوهرش باشد مجموعه فتاویٰ مولانا عبدالحی صاحب

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر حجام یا داغ دهنده یا رگزن شخصی را زخمی کند و از آن هلاک شود درین صورت نامبر دگان ضامن میشوند یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئوله حجام و داغ دهنده و رگزن ضامن نمیشوند تا وقتی که از جای معتاد مقرر رجوع نکنند تا وان وضمان لازم نمیشوند البته اگر جای قصه داغ و مقام حجامت خطا کند و هلاکت شخصی گردد پس درین صورت ضمان لازم باشد

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر از دست چوپان (راعی) بوقت چرانیدن گوسفندان گوسفندی هلاک شود درین صورت ضمان بر چوپان لازم میشود یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب بر چوپان ضمان نیست زیرا که چوپان امین است و بر امین ضمان نیست چونکه چوپان را تصرف حفاظت و چرانیدن داده شده لہذا چوپان مالک تصرف گردیده است پس گویا که از دست مالک خود هلاک شده باشد بر چوپان قیمت دادن لازم نیست - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر شخصی را در ادائیگی قرض حسن او از قیمت سمر زن داده شود ازین صدقه و خیرات روا باشد یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئوله از قرض حسن صدقه و خیرات

درست باشد زیرا که مالک قرض حق قرض خود گرفته است و به بطلان صفت شی بطلان شی لازم نمیشود و اگر رقم مذکور به عوض تبدیل کرده شود باعث دفع عذوبه گردد و عالمگیری

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که شخص سود خور که از سود توبه کند بمال حرام که نزدش جمع شده باشد چه کند هو المصوب للجواب بحکم کتاب مال حرام صدقه و خیرات کند زیرا که تقبیح مال حرام است هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که مال حرام در تعمیر مسجد صرف کردن صحیح باشد یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب تعمیر مسجد بمال حرام درست نیست البتة در صورت تبدیل رقم مال حرام بمال حلال درست میشود مجموع

فتاویٰ مولانا عبدالحی چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که بانی مسجد را دعوی ملکیت بحد صحیح باشد یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب ازا علان بانی بخواندن نماز ملکیت بانی زائل میشود پس فروخت و خرید و مبه کردن مسجد حرام است هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که اگر قدر حصه راه در مسجد شامل کرده شود یا قدر حصه مسجد در راه شامل کرده شود این بحکم کتاب درست باشد یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب بلا شک هر دو درست است زیرا که درین فائده عوام الناس است كما قال فی الکتران جعل شیئا من الطريق مسجدا صحیح

کعبه -

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که علقه بلوغ کو دوکان و دختران چه باشد و چند سال بلوغ ثابت میشود هو المصوب للجواب بحکم کتاب علامت بلوغ کو دوک احتلام است نشان بلوغ شدن دختر حامله گردیدن است و در صورت

عدم احتلام و حمل مدت بلوغ کو دوک هر ده سال است و مدت بلوغ دختر مقدره سال بنا بر قول غیر مفتی به قبول مفتی به پانزده سال در حق کو دوک و دختر هر دو مقرر است ازنی مدت بلوغ کو دوک دوازده سال و ادنی مدت بلوغ دختر نه سال است اگر درین مدت کو دوک یا دختر اقرار بلوغ کند صادق باشد بشرطیکه از ظاهر حال مخالف

نباشد هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که اخیری مدت صحت دعوی شفعه تا چند باشد هو المصوب للجواب بحکم کتاب اخیری مدت دعوی شفعه یک ماه است بعد از آن دعوی شفعه سماع و مقبول نیست هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که استعمال ابریشم در حق مردان چه قدر جائز است و در کدام وقت ممنوع میباشد هو المصوب للجواب بحکم کتاب استعمال ابریشم برائے مردان قطعا حرام است البتة بمقدار

چهار انگشت حلال باشد بالین و فرش ابریشم نیز حلال است زیرا که بر فرش ابریشم نشستن رسول مقبول صلی الله علیه و سلم از روایات ثابت شده است و در غزوات بر آن

حفاظت جان هم جائز است هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئله که استعمال انگشتری بآب مهربی برائے کدام کدام اشخاص جائز است هو المصوب للجواب بحکم کتاب انگشتر بهائے مهربی برائے قاضی و عالم وقت روا است

عوام الناس را خوب نیست انگشتری از نقره سیم درست باشد سنگی و آهنی و زری حرام است زیرا که رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم منع فرموده اند هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئله که آباد کردن زمین کو حی و صحرائی دعوی ملکیت درست میشود یا نه هو المصوب للجواب بحکم کتاب اگر حکم حاکم وقت آباد کرده باشد دعوی ملکیت درست باشد زیرا که مالک

زمین صحرائی و کوئی حاکم وقت میباشد هدایه

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ کشت کاری زمین بقانون شرعی چه طور باشد و در چند وجوہات مزارعت درست میشود **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب مزارعت زمین در سه صورت جائز میباشد.

(۱) اینکه زمین و تخم یک شخص را باشد و عمل و قلبه دگر کس را.

(۲) اینکه زمین یک شخص را باشد و تخم عمل و قلبه دگر کس باشد.

(۳) عمل یک شخص کند و تخم و زمین و قلبه دگر کس را باشد.

درین سه صورت ہائے مذکورہ مزارعت درست باشد و این صورت ثلاثہ مجوزہ مزارعت را شاعی در نظم آورده است

زمین تنها عمل تنها زمین با تخم اے عاقل

و راءے این سه صورت دان ہمہ ناجائز و باطل (ہدایہ)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر مجنون یا کودک نابالغ بر کسی شمشیر بکشد و از دست آن کس مجنون یا کودک قتل شود در صورت قصاص و دیت لازم باشد یا نہ **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب در صورت سئوہ صرف دیت لازم میشود زیرا کہ صبی و مجنون معصوم النفس اند یک شمشیر عصمت نفس کودک و مجنون ساقط نمیشود. بہ وجہ عدم اختیار ایشان مگر دفع شر از نفس خود بہر کس لازم است بنا برین بر قاتل کودک و مجنون قصاص لازم نیست. ہدایہ

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ برائے واپس گرفتن مال سر و قہ از سارق کشتن سارق درست باشد یا نہ **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب در صورت سئوہ اگر واپس کردن مال سر و قہ بغیر از کشتن دزد ممکن نباشد قتل سارق مباح باشد و بر قاتلش قصاص لازم نمیشود و در نہ قتل سارق قصاص واجب باشد. ہدایہ

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر از تنور شخصی آتش در انبار گذرد و جو افتاد و بسوزد بہ مالک تنور تاوان و نقصان انبار لازم باشد یا نہ **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب تاوان و نقصان سوختن انبار بہ مالک تنور لازم نیست زیرا کہ این فعل اختیاری نیست و مواخذہ بر فعل اختیاری میباشد (شامی)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخصی غیر مسلم بگوید کہ اللہ تعالیٰ بر ذات خود و بر پیدا کردن شریک و الدین برائے خود قادر است و استدلال بر آن اللہ علی کل شیء قدیر میکند استدلالش درست باشد یا نہ **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب استدلال غیر مسلم غلط است خداوند پاک بر ذات خود و بر پیدا کردن شریک خود و والدین قادر نیست زیرا کہ ازین حدوث ذات باری تعالیٰ لازم میشود زیرا کہ ہر مقدور حادث میباشد اگر خداوند تعالیٰ بر ذات خود قادر شود پس ذات او مقدور گردد قدیم نماید حالانکہ ذات و صفات خداوند پاک قدیم است و شریک باری و والدین او محتاج اند. اگر خداوند تعالیٰ بر انہا قادر شود پس ممکن شوند و این خلاف و خلاف مفروض است بنا بران خداوند تعالیٰ بر ذات خود و بر پیدا کردن شریک باری و غیرہ متمنعات قادر نیست و اطلاق شیء باعتبار مفهوم وجود اگر چه بر خداوند پاک ہم میشود. مگر در آیت مذکورہ بالا مراد از شیء اشیا ممکنہ است متمنعات از اطلاق حکم خداوند تعالیٰ خارج اند. کما ہو الظاہر من کتب علم الکلام و عقائد الاسلام.

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخصی غیر مسلم بگوید کہ اللہ تعالیٰ بر عرش خود نشسته عدالت میکند و دلیل بر آیت **تَحَرَّاسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ** پیش میکند دلیلش درست یا غلط **هوالمصوب للجواب** بحکم کتاب شخص غیر مسلم غلط میگوید خداوند تعالیٰ از نشستن امکانی بلکہ از جملہ صفات ممکنہ مبرا و پاک است و آیت مبارکہ مذکورہ بالا از متشابہات است.

علاوہ ازین در محاورہ و اصطلاح عرب معنی استواء علی بر استعلا دلالت میکند

و مع الی معنی قصد و ارادہ استعمال میشود۔ برای خداوند تعالی صفات ممکنہ ثابت کردن کفر و زندقہ است۔ تفکیک

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخصی قول بر حدوث قرآن پاک میکند در حق او حکم شریعت چیست **هوالمصنوع للجواب** قول بر حدوث قرآن پاک کفر است قرآن حکیم باعتبار مفهوم کلام نقی قدیم است۔ البتہ اشکال حروف و کلمات منقوشہ متلفظہ مرکبہ حادث اند و نزدیک حضرت امام اعظم ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ قرآن پاک عبارت از تعالی و مفهوم است و آن صفات باری تعالی قدیم اند (شرح عقاید نفی)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اکثر حاکمان حکومتہائے اسلامی عشا بر ارضی از رعیت خود میگیرند در صورت دوبارہ دادن عشر بر مالک زمین لازم باشد یا نہ **هوالمصنوع للجواب** بحکم کتاب ولایت و اختیار گرفتن خراج زکوٰۃ، و عشر حاکمان حکومتہائے اسلامی را میباید اگر حاکم حکومت سلمان باشد پس دوبارہ دادن عشر بر مالکان زمین لازم نیست و اگر حاکم ملک در صدارت خود صرف نکند پس شخصی کہ توانگر و دی اقتدار باشد احتیاطاً عشر دوبارہ دادہ باشد مفتی بہ بہتر زمین است و اگر با وجود این دوبارہ ندہیم الزام و گناہ نباشد لیکن بوقت ادائیگی عشر نیت تصدق کردن لازم است۔ (عالمگیری)

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ دہ اشخاص شخصی را قتل کنند و قصاص یک شخص بہان دہ افراد را در قصاص قتل کردہ میشوند یا نہ **هوالمصنوع للجواب** بحکم کتاب بلا شک و شبہ دہ اشخاص در قصاص یک شخص قتل کردہ میشوند بچنین یک شخص در قصاص دہ اشخاص قتل کردہ میشود۔
خلیفہ السہین حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ در زمانہ خلافت خود دہ اشخاص را در قصاص یک

شخص قتل کردہ بودند۔ (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر دو شخص دست کسے قطع کنند در صورت قصاص لازم باشد یا دادن دیت **هوالمصنوع للجواب** بحکم کتاب در صورت مذکورہ قصاص قطع دست ساقط گردیدہ دیت لازم میشود بہر دو قطع کنان دست دیت دست مقطوع لازم است۔ (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخصی شخص دیگر را بہ تیرزدہ تیرازوے گذشتہ و اگر کس قتل کند در صورت چہ حکم باشد **هوالمصنوع للجواب** بحکم کتاب در صورت مذکورہ در حق مقتول اول حکم قصاص است و در حق مقتول ثانی دیت لازم باشد۔ (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در بریدن و تراشیدن ریش بحکم کتاب دیت یا قصاص لازم میشود یا نہ **هوالمصنوع للجواب** بحکم کتاب این مسئلہ مختلف فیہا است
تزدیک حضرت امام مالک و امام شافعی رحمہما اللہ درین حکم حکومت عادل معتبر است و تزدیک حضرت امام اعظم ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ بہ بریدن و تراشیدن ریش دیت واجب است زیرا کہ ریش زینت مردان است پس مثل اندام است و در قطع اندام قصاص یا دیت لازم میشود۔ (شامی)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ دیت قتل انسان چہ قدر باشد و کفارہ اش چہ باشد **هوالمصنوع للجواب** بحکم قانون شرعی دیت قتل انسان صد شتران یا یک ہزار دینار یا دہ ہزار درہم است و کفارہ اش آزاد کردن رقبہ نمونہ یا روزہ دو ماہ است کما قال اللہ تعالی و تحریر رقبۃ مؤمنۃ فمکن لکم یجد فصیام شهرین متتابعین و این حکم نزدیک حضرت

امام اعظم است و نزدیک حضرت امام شافعی رحمہ دیت انسان دوازده ہزار درہم است
دلیلش حدیث ابن عباس رضی اللہ عنہ است ان رجلاً قُتِلَ فجعل النبی صلی اللہ
علیہ وسلم دیتہ اشنی عشر الفادواہ ابوداؤد والترمذی

ودلیل حضرت امام اعظم رحمہ اللہ حدیث حضرت عبداللہ ابن عمر رضی اللہ عنہما است ان النبی صلی
اللہ علیہ وسلم قضی بالبدیۃ فی قتیل بعشرۃ الاف درہم - (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نذر لیس اللہ جائز است یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب اگر غیر اللہ را نافر
معبود داند در صورت نذر کردن بنام غیر اللہ شرک صریح و حرام باشد و اگر غیر اللہ را معبود داند
بلکہ ایصال ثواب نذر خود بر وحش مقصود او باشد در صورت بلا شک مشبہ نذر لیس اللہ
جائز است زیرا کہ ایصال ثواب نذر بر زندہ و مردہ ہر دو میرسد در حق مردہ خیرات باشد و زندہ
مالک نذر میشود - فتح القدر

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نذر بچند قسم است ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب نذر بر دو نوع است

(۱) نذر مطلق

(۲) نذر مقید

مصرف نذر مطلق عام میباشد و مصرف نذر مقید خاص است و نذر مقید ہم بر دو قسم است

۱ نذر مقید بمکان

۲ نذر مقید بشخص معین

نذر مقید بمکان مخصوص بمکان باشد مثلاً در گاؤں حضرت پیر بابا صاحب رحمہ اللہ یا در گاؤں حضرت
کا کا صاحب رحمہ اللہ وغیرہ مکانات متبرکہ مخصوصہ بزرگان دین -

نذر مقید بشخص معین مثلاً پیر بابا صاحب یا حضرت خواجہ جمیری رحمہ اللہ

یا حضرت غوث اعظم شاہ عبدالقادر جیلانی رحمہ اللہ یا بزرگ دیگر از بزرگان جتیا - (شامی)

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ زینیت کرد کہ اگر فلان حاجتم مراد من بر آید گاؤں یا گوسفند خواجہ حضرت

شاہ عبدالقادر غوث صدیقی رحمہ اللہ یا خواجہ جمیری یا حضرت پیر بابا صاحب رحمہ اللہ را خواہم داد

وبعد از حصول مراد حیوانات مندرجہ بالا بنام خدا جل جلالہ ذبح کردہ بہ درویشان خورانیہ

ثواب طعام و فاقہ بار و ارج خواجہ گان مذکورہ بخشیدہ در صورت خوردن گوشت جانوران

مذکورہ جائز است یا نہ و نسبت بسوئے غیر خدا و تشہیر بنام بزرگان دین موجب حرمت

آنها میشود یا نہ ہوا المصنوع للجواب بحکم کتاب بقس تشہیر بنام بزرگان دین اشیاء

مذکورہ حرام نمیشوند کما قال اللہ تعالیٰ فکلوا مما ذکر اسم اللہ علیہ ان کنتم

بآیاتہ مؤمنین ○ وقال ایضاً و ما لکم الا ان تأکلوا مما ذکر اسم اللہ علیہ

وقد فصل لکم ما حرم علیکم ماموصلہ در آیات مذکورہ برائے عموم و شمول است -

رسالہ اعلا کلمۃ اللہ مصنفہ علی حضرت قبلہ عالم پیر و شفیق حضرت مہر علی شاہ رحمۃ اللہ

تعالی علیہ (گولڑہ شریف)

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ جانوریکہ اورا در عربی سائبہ و در ہندی سانبڈ گویند آنرا بنام غیر خدا را کنند

چنانچہ دستور قوم ہندو است اگر کسی سمان آنرا بنام خداوند پاک ذبح کردہ گوشت او پختہ

یا بریان کردہ خورد درین صورت خوردن گوشت آن حلال باشد یا حرام ہوا المصنوع للجواب

بحکم کتاب خوردن گوشت آن جانور قبل از ادائے قیمت بہا لکش اختلاف است

تزو بعض علماء حلال است و تزو بعض حرام مفتی بہ و صحیح اینکہ حرام است زیرا کہ بہ را کردن آن

جانور ملکیت مالک باطل نشدہ پس اگر مالک باسم اللہ ذبح کند یا غیر مالک باذن مالک

ذبح کند حلال باشد و اگر بغیر اذن مالک ذبح کردہ شود حکم آن غصب است حرمتش بوجہ

غضب باشد نہ بدین وجه کہ تشہیر بنام غیر اللہ کردہ شدہ است۔

در فتاویٰ عالمگیری آورده مسلم ذبیح شاة المجوسی لبیت نارهیم اوالکافر لا لہم
توکل لانہ سم اللہ تعالیٰ علیہ ویکرہ للمسلم کذا فی التا تاریخانیہ ناقلہ
عن جامع الفتاوی۔

در فوائد برہانی نوشتہ مجوسی گاوی بمسلمانی داد کہ بنام نارفج کند مسلمان آنرا بنام
خدا ذبح نمود گوشت آن حلال است پس اگر شرکے یا مسلمانی بنام بزرگے جانور
رہا کند خوردنش حرام نیست زیرا کہ ازین انتساب فحشاء و نقصان واقع نشدہ خصوصاً
وقتیکہ مسلمان آن جانور را برائے فاتحہ و ایصالِ ثواب بزرگے بغرض قرب شدن رہا کردہ
باشد۔

رہا کردن جانوران بغرض تقرب خدا و ایصالِ ثواب بار واج بزرگان دین درست است
بشرطیکہ در وقت ذبح بنام خدا بغرض تقرب و ایصالِ ثواب بزرگان دین قصد کردہ باشد
جامع الفتاوی۔

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ مال مندور یا صدقہ فطر بہ فقرا و مساکین غیر مسلم دادن روا باشد یا نہ ہوا لکھوا
للجواب بحکم کتاب درست است بخلاف زکوٰۃ کہ دادن آن مخصوص بمسلمان است غیر مسلم
را واداش ممنوع است۔ عالمگیری

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ خانہ کعبہ (بیت اللہ) بر روضہ مطہرہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم افضلیت
میدارد یا نہ ہوا لکھوا لل جواب بحکم کتاب رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم افضل المخلوقات
ثابت شدہ لہذا بحکم شرافۃ المکان بالمکین مقام روضہ مطہرہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
بر خانہ کعبہ بلکہ بر جملہ ائمہ و نیا افضل و بہتر است ہمین مفتی بہ و متفقہ علماء کرام است۔ شامی

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بیعت مروجہ فی زمانت است یا فطر یا واجب ثبوت شرعی این حیثیت و
سلسلہ پیری و مریدی طریقت از کدام زمانہ شروع شدہ وفائدہ ازان چہ باشد ہوا لکھوا
للجواب بحکم کتاب بیعت مروجہ طریقت سنت است آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بر تقوی و پیریزگاری
در زمانہ خود میفرمودند چنانچہ مستورات انصار بر ترک کردن نوحہ و از فقرار مہاجرین بر ترک
کردن سوال بیعت فرمودہ بودند۔

وفائدہ ازین کثرت ذکر آہی و زہد و تقوی است و اطمینان قلبی و اخلاص و ترک اسوی اللہ از
تراج آن میباشد زیرا کہ سنت اللہ برین جاری شدہ کہ بغیر صحبت علماء علم و بغیر مجلس خیاط خیات
و بلا صحبت آہنگر آہنگری ہرگز حاصل نمیشود۔ همچنان بغیر صحبت اولیاء اللہ سکینہ و اطمینان قلب
ناممکن است مولانا روم میفرماید

صحبت صالح ترا صالح کند	صحبت طالح ترا طالح کند
یک زمانہ صحبت با اولیاء	بہتر از صد سالہ طاعت بے ریا
گر تو سنگ خارا و مرمر بوی	گر بصاحب دل سی گوہر شوی

ایضا

اولیاء را بہت قدرت از آئہ تیر خستہ باز گر داند ز راہ
صحبت دوستان خدا کیمیائے معرفت است مضمون بیعت مذکورہ از صحیح بخاری و ابن ماجہ
ثابت است۔

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ یک شخص در مدت العمر از متعدد پیران زمانہ خود مرید میتوان شد یا نہ ہوا لکھوا
للجواب یک شخص بغرض تبرک و فیض حاصل کردن از متعدد پیران مرید میتوان شد بشرطیکہ
تحقیق و توہین پیر اول نکند البتہ آن شخص مستثنی است کہ جذبہ عشق و رابطہ کمالی محبت پیر اول

بدیگر جامیسان ندیدہ (مکتوبات شریف علیحضرت جناب قبلہ عالم پیر صاحب گولڑہ شریف)

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ قابل ارشاد و تلقین کدام شخص باشد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب قابل ارشاد و تلقین شخصے باشد کہ علاوہ از علم دین ضروری بر اوصاف مندرجہ ذیل موصوف باشد۔

(۱) متقی

(۲) از گناہان کبار مجتنب۔

(۳) غیر مصر بر صغائر۔

(۴) زاهد عابد

(۵) بر اشغال اذکار دوام کننده۔

(۶) عامل امر معروف و نہی عن المنکر

(۷) ذوق فہم

(۸) مستقل الرائے

(۹) از صحبت پیر کامل فیض یافتہ

(۱۰) سند و اجازت حاصل کردہ باشد۔

مکتوبات شریف علیحضرت قبلہ عالم جناب پیر صاحب رحمۃ اللہ علیہ گولڑہ شریف

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در میان طریقت و شریعت فرق و اختلاف ہست یا نہ ہوالمصوب للجواب بحکم کتاب طریقت از شریعت مخالف نیست شریعت نام ہدایات و ارشادات خدا و رسول است و طریقت بر آن بطرز صحیح عمل کردن میباشد۔ (احیاء العلوم)

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در اصطلاح صوفیائے کرام معنی ولی چیست و در طریقہ سلوک بہ طے کردن کدام کدام مقامات انسان مستحق ولایت میشود هوالمصوب للجواب بحکم کتاب چون سالک سائرالی اللہ بعد از مشاہدہ تجلیات (ہو الظاہر) و نیز تجلیات (ہو الباطن) اولاً بحسب خصوصیات و تمیزات و ثانیاً با فنار بعض تمیزات در مرتبہ جمع فن حاصل کردہ در مقام جمع الجمع برسد آنکہ مستحق مرتبہ ولایت میشود و آن را ولی میگویند مکتوبات پیر صاحب رحمۃ اللہ علیہ گولڑہ شریف)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ قوالی کہ در خاندان چشتیہ مروج است و شریعت جائز است یا نہ ہوالمصوب للجواب قوالی بر پنج نوع است کما قال فی العوارف قال ابوبکر الکتانی السماع علی خمسة اوجه

(۱) سماع العوام علی متابعة الطبع

(۲) و سماع المریدین رغبة و رغبة

(۳) و سماع الاولیاء دویۃ الآلۃ و النعماء

(۴) و سماع العارفين علی مشاہدۃ

(۵) و سماع اهل الحقیقۃ علی الکشف۔ و لكل واحد من هؤلاء حضور و مقام

صاحبان این مقامات را قوالی جائز است بغیر ایشان اہل ہوارار و انیست لاہلہا حلال و لغیر اہلہا حرام (احیاء العلوم)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بذریعہ آلہ مکبر الصوت (لاؤڈ سپیکر) شنیدن و عطا جائز باشد یا نہ ہوالمصوب للجواب بحکم کتاب چونکہ آلہ مکبر الصوت برائے افادہ و استفادہ ایجاد کردہ شدہ لہذا بشرط ضرورت شنیدن و عطا و خطبہ بذریعہ آلہ مذکورہ جائز باشد البتہ نماز در آلہ مذکورہ جائز نیست

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ ہمراہ روپیہ کالدار و نوٹ کہ تصویر دار باشد خواندن نماز جائز باشد یا نه هو
المصوب للجواب بحکم کتاب از جهت ضرورت عامہ و عموم بلوی خواندن نماز مع تصویر دار
روپیہ و نوٹ جائز است۔ (مجموعہ فتاویٰ مولانا عبدالحی صاحب رحمہ اللہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بہ بول کردن حیوانات وقت خرمن غلہ پلید میشود یا نه و اگر پلید میشود طریقہ
پاک کردنش چہ باشد هو المصوب للجواب بحکم کتاب (۱) بشتن (۲) و بہ کردن
(۳) و خوردن (۴) و فروختن (۵) تقسیم کردن غلہ مشترکہ در میان حصہ داران
بحکم ضرورت عامہ و عموم بلوی کل غلہ خرمن پاک میشود زیرا کہ ضائع کردن مال در قانون شرعی
ممنوع است۔ شامی ص ۳۳۸

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بطرف حضرت خواجہ جہیری رحمہ اللہ این قول منسوب شدہ مشہور است کہ خواجہ صاحب
فرمودہ اند وقتی من زیارت خانہ کعبہ مشرف میشدم بنور خانہ کعبہ خود زیارت من میآید آیا این
درست است و ممکن باشد یا نه هو المصوب للجواب این بنا بر کرامت ممکن و درست است
و کرامت اولیا برحق است چنانچہ در شامی ص ۹۴ می نویسد ثم قال والانصاف ما ذكره
الامام النسفي حين سئل عما يحكي ان الكعبة كانت تزور واحدا من الاولياء
هل يجوز القول به فقال نقض العادة على سبيل الكرامة لاهل الولاية جائز
عند اهل السنة وعبارة النسفي في عقائد وكرامات الاولياء حق فظهر
الكرامة على طريق نقض العادة للولى من قطع المسافة البعيدة في المدة القليلة
وظهور الطعام والشراب واللباس عند الحاجة والمشى على الماء والهواء وكلام
الجماد والعجماء والندفاع المتوجه من البلاء وكفاية المهم في الاعداء وغير ذلك

من الاشياء

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر بکرامت بزرگے خانہ کعبہ از مقام خود جنبیدہ دیگر جانقل کنند درین
صورت نماز چہ کیفیت خواندہ شود و کدام مقام خانہ کعبہ (قبلہ باشد هو المصوب للجواب
بحکم کتاب در صورت نماز بجانب میدان و ہوا خانہ کعبہ خواندہ میشود کما قال فی اشامی ص ۹۴
لو ذهبت الكعبة لزيارة بعض الاولياء فالصلوة الى هوائها۔

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ صادر شدن کار خلاف عقل و خرق عادت و تعریف جادو ہم میباشد پس فرق
در میان مجرہ و کرامت و جادو چہ باشد هو المصوب للجواب بحکم کتاب خرق عادت
اگر از تنی باشد مجرہ است و اگر از ولی متبع شریعت نبی زمانہ خود صادر شود کرامت است و اگر
خرق عادت بذریعہ آلات خارجیہ باشد و فاعلش یقین کنندہ نبی وقت نباشد پس سحر
و جادو است و اعتقاد کنندہ بران کافر باشد۔ (شامی)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ ولد زنا کہ مادرش در راہ عامہ انداختہ باشد راہ گذران را برداشتن آن از
راہ جائز باشد یا نه هو المصوب للجواب در صورت سؤلہ اگر خوف ہلاکت طفل نہ باشد
از راہ برداشتن مستحب است و اگر خوف ہلاکت باشد در صورت برداشتن از راہ واجب
و لازم باشد۔ (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر یا بندہ لقیط از نان و نفقہ عاجز گردد در صورت انتظام پرورش چہ باشد
هو المصوب للجواب بحکم کتاب درین صورت نان و نفقہ اش بر بیت المال حکومت اسلامیہ
لازم باشد زیرا کہ میراث لقیط حق بیت المال است و یا بندہ لقیط در حق پرورش محض محسن و

متبرع باشد عینی

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخص لقیط در را یافته برده است اکنون کہ بزور از یا بندہ گرفتن میخواہد بحکم کتاب اورا حق گرفتن لقیط باشد یا نہ ہوا المصوب للجواب حق گرفتن لقیط بغیر رضی یا بندہ هیچ کس را نیست زیرا کہ یا بندہ لقیط حقدار گردیدہ پس حق پرورش اول بر یا بندہ است برو ظلم و جبر مناسب نیست - عینی

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخص بر لقیط دعویٰ فرزند کی کند دعویٰ نسب از مدعی ثابت میشود یا نہ ہوا المصوب للجواب بحکم کتاب بہ ثبوت شرعی نسب لقیط از مدعی ثابت میشود بشرطیکہ یا بندہ دعویٰ نسب نکرده باشد چون بہ ثبوت شرعی نسب لقیط از مدعی ثابت گردد پس پرورش لقیط برو لازم باشد - (شامی)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر لقیط دختر باشد بہرہ یا بندہ پرورش کندہ نکاحش روا باشد یا نہ ہوا المصوب للجواب بحکم کتاب اگر زن یا بندہ شیر خود لقیط را نداده باشد و حرمت رضاعت در میان واقع نشدہ باشد در صورت بلا شک و شبہ بہرہ یا بندہ نکاح لقیط روا است (عالمگیری)

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخص چارپائے کشتہ یافتہ بود پورہ چار سال پرورش کرده است اکنون بعد از چار سال مالک آن پیدا شدہ چارپائے مذکورہ از پرورش کنندہ واپس بگیرد بحکم کتاب حق گرفتن میدارد یا نہ و بہرہ تاوان پرورش چار سالہ ملاست باشد یا نہ ہوا المصوب للجواب اگر بغیر حکم قاضی حکومت پرورش کرده است پس پرورش کنندہ متبرع و محسن است احسان خود واپس نگیرد و اگر بحکم قاضی حکومت پرورش کردہ باشد در صورت تاوان پرورش بر ذمہ مالک

اصلی قرض گردیدہ تا وقتیکہ تاوان پرورش خود از مالک اصلی خود حاصل نکند حیوان مالک خود حوالہ نکند (مستخلص)

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخص گاؤں در راہ گشتہ یافتہ مکمل ہفت سال پرورش کردہ ہنوز شخص دیگر دعویٰ ملکیت کردہ و بر دعویٰ خود گواہ پیش نیکنند و نہ علامات گاؤں خود صحیح مینماید در صورت یا بندہ بدادن گاؤں مذکور ملاست باشد یا نہ و حق تاوان پرورش ہفت سالہ اورا میرسد یا نہ ہوا المصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکورہ یا بندہ گاؤں بدادن گاؤں مدعی را ملاست نیست تا وقتیکہ بر مدعائے خود گواہ پیش نکند یا نشان صحیح بیان نکند گاؤں مذکور حق او نباشد - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخص شکم زن حاملہ زند و بسبب زدنش بچہ مردہ بیند از در صورت بر زنندہ دیت لازم باشد یا نہ ہوا المصوب للجواب بحکم کتاب بلا شک و شبہ در صورت مذکورہ دیت بر زنندہ لازم باشد - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخص شکم زن حاملہ زند و بسبب زدن آن از شکم زن بچہ زندہ بیرون شدہ فی الحال ہمیر در صورت دیت بچہ لازم باشد یا نہ ہوا المصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مسئلہ دیت مکمل لازم میشود زیرا کہ باعتبار سبب اول آن بچہ مردہ است - (ہدایہ)

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخص شکم زن حاملہ بر زن و از آن حمل ضائع شود وزن ہم ہمیر در صورت دیت بچہ لازم باشد یا نہ ہوا المصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکورہ دیت زن و عثرہ ہر دو لازم میشود زیرا کہ دو انسان قتل شدہ است - ہدایہ

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر شوهر زن حامله خود بزند و حمل ضائع گردد درین صورت بر شوهر دیت لازم باشد یا نه
هوالمصوب للجواب بحکم کتاب درین صورت دیت بر عاقله شوهر لازم باشد و شوهر بسبب
قتل از میراث محروم میشود - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر زن حامله برائے ضائع کردن حمل خود دو ابنوشد یا در اندام مخصوص خود دارو
مسقط نهاده که از آن حمل ضائع میشود درین صورت دیت حمل بر زن مذکور لازم باشد یا نه؟
هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مسئله دیت بر عاقله زن لازم میشود زیرا که زن مذکور
بچه شوهر خود هلاک کرده و تاوان هلاک نمیتواند داد لهذا بر عاقله لازم باشد و بسبب قتل زن مذکور
از ارث محروم شده است - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که فروختن شہتیرائے خانه مسقف بحکم کتاب جائز باشد یا نه هوالمصوب للجواب
بحکم کتاب فروختن شہتیرائے خانه مسقف جائز نباشد زیرا که تسلیم شہتیرائے مذکور بغير بدون
آوردن از سقف خانه ممکن نیست بنا برین این بیع فاسد است - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که یک دخت در میان پنج افراد مشترک است یک از شریکان مذکور بغير مرضی چار
دیگر حصه خود بلا ابراز تقسیم کردن حصص مشترک بشخص دیگر فروختن میخواهد بحکم کتاب این بیع
درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکور بلا ابراز حصص مشترک
فروختن حصه شریک درست نیست - (شامی)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که چیزی در میان دو نفر مشترک است یک از شریکان حصه خود مہبه کردن میخواهد
بحکم کتاب مہبه مذکور درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکور

اختلاف علمائے کرام است نزدیک صاحبین مہبه مشاع صحیح است و نزدیک حضرت امام عظیم
ابوحنیفه رحمہ اللہ مہبه مشاع باطل است و فتویٰ ہم برین است (شامی)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اگر کسی در راه عامه چاہے ساز و یا سنگ بزند و شخصی در آن چاہے بفتد یا شخص
راه گذر سنگ مذکور افتاده هلاک کند درین صورت بر چاہ کن و سنگ زننده دیت لازم میشود
یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت ہائے مذکور دیت لازم میشود مگر او اگر در
دیت بر عاقله باشد - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر شخصی در راه عامه چیزی بے ثقیل نهاده بر کسی افتد و او از آن هلاک گردد درین
صورت ضمان لازم باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکور ضمان
لازم است زیرا که شخص زننده چیزی ثقیل ظلم و تعدی کرده است - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در راه عامه بیت الخلاء و چاہ ساقتن درست باشد یا نه هوالمصوب
للجواب بحکم لا ضرر ولا ضرار فی الاسلام در میان راه عامه بیت الخلاء و چاہ و غیره
ساقتن ممنوع است - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در اندام مخصوص شخصی نشان فرج و ذکر مرد موجود است در صورتی شخص مذکور
در حکم مرد باشد یا در حکم زن هوالمصوب للجواب بحکم کتاب اگر بول براہ ذکر میکند
پس مرد است و اگر براہ فسج میکند پس در حکم زن باشد - (هدایه)

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که در اندام مخصوص شخصی نشان مرد و مرد موجود است و از ہر دو را بول میکند

درین صورت شخص مذکور در حکم مرد باشد یا در حکم زن هوالمصوب للجواب بحکم کتاب
در صورت مذکور حکم بقلب داده میشود اگر اول برادر ذکر بول میکند مرد باشد و اگر بول
مقدم برادر فرج میکند در حکم زن باشد - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که اگر شخصی از هر دو راه برابر علی السوار بول میکند درین صورت شخص مذکور در حکم
زنان باشد یا مردان هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت مذکور شخص مذکور در حکم
خنثی مشکل است در صورت مذکور شناخت و معلومیت مرد و زن مشکل است بنا برین خنثی
مشکل میگویند - هدایه

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که خنثی مشکل از دار فانی بدار باقی رحلت کرده وقت دفن مثل زن پرده بر قبرش
لازم باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب وقت دفن کردن خنثی مشکل پرده بر قبرش
لازم است زیرا که خنثی مشکل در حکم زنان است - ردالمحتار

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که شوهر زنی ذکر بریده است قابل همبستری نیست برای زنش عقد ثانی جائز
باشد یا نه هوالمصوب للجواب بشرط مطالب بحکم حاکم وقت در صورت مذکور عقد
ثانی زن بریده آلت جائز است کما قال فی ردالمحتار ص ۱۱۱ فَرَّقَ الْحَاكِمُ بَيْنَهُمَا فِي الْحَالِ

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که شوهر زنی بحکم قضا نامرده قابل کار زن نیست در صورت زنش عقد ثانی
میخواهد بحکم کتاب جائز باشد یا نه هوالمصوب للجواب بحکم حاکم وقت بعد از میعاد یک سال
سب مطالبه زن تفریق کرده میشود - ردالمحتار

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که شوهر زنی بحکم قضا، انکی مجنون شده عرصه چار سال میشود که قابل خبرگیری زن خود
نیست و زنش جوان است بعقد ثانی مجبور شده بحکم کتاب عقد ثانی جائز باشد یا نه هو
المصوب للجواب در صورت سئله علمائے کرام مختلف اند نزدیک بعض در حق مجنون
تا جیل ضروری نیست و نزدیک بعض از تا جیل یک سال لابدی است بهر حال حسب وقت
بحکم حاکم وقت یا بحکم قاضی حکومت اسلامی عقد ثانی کردن روا باشد - (شامی)

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که اگر حاکم وقت مال مصوب یا مال حرام به مال خود مخلوط کند درین صورت
حاکم مالک مال مصوب میشود یا نه هوالمصوب للجواب در صورت مذکور حاکم مالک
مال مصوب میشود و دادن زکوة آن بر و لازم است کما قال فی ردالمحتار ص ۱۰ و لو
خَلَطَ السُّلْطَانُ الْمَالَ الْمَغْصُوبَ بِمَالِهِ مَلَكَهُ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهِ -

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که صدقه و خیرات از مال حرام درست باشد یا نه هوالمصوب للجواب
جائز نیست بلکه موجب کفر و سخت گناه باشد کما قال فی ردالمحتار ص ۳۳ راجل دفع
الی فقیر من المال الحرام شیئا یرجوبه الثواب یکفر ولو علم الفقیر بذلك
فدعی له و امن المعطى کفرا جمیعا

چه میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین سئله که زکوة از مال حرام ادا میشود یا نه هوالمصوب للجواب ادا میشود
کما قال فی ردالمحتار ص ۱۰ لو نوى فی المال الخبیث الذی وجبت صدقته
ان یقع عن الزکوة وقع عنها -

چه میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین سئله که اگر شخصی ظالم از کسی ظلم مال گرفته در مال خود مخلوط کند ملکیت او بر آن مال

میشود باینکه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئوال ملکیت ظالم ثابت میشود مگر قبل از دادن عوض آن مال فائده گرفتن برائے ظالم حرام باشد کما قال فی رد المحتار ص ۳۰
ما یاخذ من المال ظلماً وخیاطه بهاله او بمال مظلوم آخر نصیر مطلقاً له
وینقطع حق الاول فلا یكون اخذاً عندنا حراماً محضاً نعم یباح الانتفاع
قبل اداء البذل فی الصحیح من المذهب

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که بجال دانستن گناه کفر لازم میشود باینکه هوالمصوب للجواب بلا شک
شبه کفر لازم میشود در شرح عقائد شفی آورده استخلال المعصیة کفر اذ اثبت كونها
معصیة بدلیل قطعی

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که چراغان روشن کردن بزیارت گاه بزرگان دین و تیل و غیره اشیاء بنام
بزرگان دین نذر کردن جائز باشد باینکه هوالمصوب للجواب بحکم کتاب نذر مخصوص بنام
خدا میباشد البته ثواب نذر بار و احسان بزرگان دین ایصال کردن جائز است چراغان
روشن کردن و تیل و غیره اشیاء دادن اگر بغرض فائده رسانیدن خدام (خدمتگاران)
زیارت گاه بزرگان دین بوده باشد جائز است کما قال فی رد المحتار ص ۱۹۱
قال یا الله انی نذرت لك ان شفیت مریضی او رددت غائبی او قضیت حجتی

ان اطعم الفقراء الذین ببالسیدة نقیة و الامام الشافعی و الامام الیث - او
اشتری حصراً المساجد او نیتاً لو قودها او دبراً هم لمن یقوم بشعائرها الی
غیر ذلك مما یمکن فیه نفع للفقراء و النذر لله عز و جل و ذکر الشیخ انما هو
محل لصرف النذر لمستحقیه القاطنین برباطه او مسجدی فیجوز هذا الاعتبار

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر بر شخصی حقوق الله و حقوق عباد جمع شوند در صورت ادائیگی حقوق الله
مقدم باشد یا حقوق عباد هوالمصوب للجواب بحکم کتاب در صورت سئوال
ادائیگی حقوق عباد مقدم باشد کما قال فی رد المحتار ص ۳۰ لتقدم حق العبد علی
حق الشرع لانهما وناحق الشرع بل لحاجة العبد و عدم حاجة الشرع الا ترى
انه اذ الجمعت الحدود و فیها حق العبد یبدأ بحق العبد لما قلنا و لانهما من
شیء الا لله تعالی فیه حق فلو قدم حق الشرع عند الاجتماع یطل حقوق العباد
کذا فی شرح الجامع الصغیر لقاضیخان

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که زن منکوحه را از خانه شوهر بغیر محرم سفر کردن بچند مسافت جائز باشد
هوالمصوب للجواب بحکم کتاب زن را بغیر محرم از خانه شوهر بهر کم از مسافت سه یوم
بحاجت ضروری رفتن جائز است کما قال فی رد المحتار ص ۲۲۳

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که نوئے زیر بغل تراشیدن بهتر باشد یا کنیدن هوالمصوب للجواب بحکم
کتاب کنیدن سنون است و تراشیدن هم جائز است کما قال فی رد المحتار ص ۱۸۵ ذکر
المحل فی الا بطین تبعاً للجامع الصغیر ایما الی جواز و ان کان التفت هو السنة

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که اطراف بروت از ریش حساب میباشد یا از بروت هوالمصوب للجواب
درین سئله اختلاف است نزدیک بعض از بروت حساب میشود و نزدیک بعض از ریش
است رد المحتار ص ۳۱۵

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که نوئے زیر ناف حلق کردن افضل باشد یا کنیدن هوالمصوب للجواب

بحکم کتاب موسیٰ زیر ناف خلق کردن بهتر است کما قال فی رد المحتار ص ۳۱۵ و اما العتق
ففی الجرح عن النہایة ان السنة فیها الحلق لما جاء فی الحدیث عشر من السنة
منہا الاستعداد و تفسیرہ حلق العانة بالحدید

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که اگر نقاره و طنبور و دف و غیره آلات اهل ولعب در امر معروف و نهی منکر شده شوند
درین صورت ضمان قیمت بآمر لازم میشود یا نه هو المصوب للجواب این سئله مختلف
فیها است نزدیک حضرت امام اعظم رحمه الله ضمان قیمت لازم میشود و نزدیک صاحبین
ضمان قیمت لازم نیست و مفتی بهمین است کما قال فی رد المحتار ص ۳۳۳

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که بدیه و تحفه کردن ثواب عبادت بغیر جائز باشد یا نه هو المصوب
للجواب بحکم کتاب بالفاق اهل السنة و الجماعة بخشیدن ثواب عبادت نقلی بغیر
جائز است کما قال فی رد المحتار ص ۳۳۳ سواء كانت صلوٰۃ او صوما او صدقة
او قراءة او ذکرا او طوافاً او حجاً او عمرة او غیر ذلک من زیارة قبور
الانبياء علیہم الصلوٰۃ والسلام و الشهداء و الاولیاء و الصالحین و تعکین
الموتی و جمیع انواع البر

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که تبدیل عبادت با سباب و متاع دنیا جائز باشد یا نه هو المصوب للجواب
بحکم کتاب باستثناء

(۱) تعلیم علوم

(۲) اذان

(۳) امامت

(۴) قضا و غیره ضروریات دین

عوض و بدل بعبادت خود از دنیا حاصل کردن با تفاق جمله متون و شروح و فتاویٰ

ممنوع است - رد المحتار ص ۳۶۴

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که در الفاظ - عبادت - و قربت - و طاعت فرق هست یا نه هو المصوب
للجواب در مفہومات الفاظ مذکورہ فرق ثابت است عبادت در خضوع و خشوع مستعمل
میشود و قربت در عین قرب خدا را میگویند و طاعت در تابعداری و فرمان برداری
استعمال میشود خواه در حق خدا باشد یا غیر خدا - رد المحتار ص ۳۶۶

چه میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین سئله که تعمیر کردن خانقاه و مدرسه اسلامی از صدقه و حج نقلی بهتر باشد یا نه هو المصوب
للجواب تعمیر کردن خانقاه و مدرسه اسلامی از صدقه و حج نقلی افضل است بشرطیکه
فقر مضطر یا اهل صلاح و از قوم سادات نباشد زیرا که اکر اموال و عزت سادات از صدقه
و حج نقلی بهتر است کما قال فی رد المحتار ص ۳۹۹ حکمی فی المسامرات عن رجل
اراد الحج فحمل الف دینار یتأهباً فجاءته امرأة فی الطريق و قالت له انی من
ال بیت النبی صلی الله علیه وسلم و بی ضرورت فافرح لهما مامعه فلما رجع
حجاج بلده صار کلما لقی رجلاً منهم یقول تقبل الله تعالی منک فتعجب
من قولهم فرأی النبی صلی الله علیه وسلم فی نومه و قال له تعجبت من
قولهم تقبل الله منک قال نعم یا رسول الله قال ان الله تعالی خلق ملکاً
على صورتک حج عنک و هو یحج عنک الی یوم القیمة باکرامک لامرأة مضطرة
من ال بیتی فانظر الی هذا الاکرام الذی ناله لم یمنله بحجات ولا بیاء و رابطات

چه میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین سئله که مناکحت در میان بنی آدم بری و مجبری و جنات جائز باشد یا نه هو المصوب
للجواب جائز نیست کما قال فی رد المحتار ص ۳۳۳ لا تجوز المناکحة بین بنی آدم و الجن

وانسان الماء لاختلاف الجنس

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نکاح بذریعہ خط و کتابت جائز باشد یا نہ ہو المصوب للجواب جائز نیست تا وقتیکہ ایجاب و قبول و حضور و شہود از طرفین منعقد نشود نکاح جائز نباشد البتہ اگر بر سیدین خط یکے از متعاقدین بطریق توکیل بہ غیوبت و اگر عقد نکاح بقاعدہ شرعی بشرط اجازت کند درست باشد۔ ردالمحتار ص ۳۷۴

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ نکاح بدلی در قانون شرعی جائز باشد یا نہ ہو المصوب للجواب نکاح بدلی کہ به شغار مشہور است نزد یک حضرت امام اعظم جائز است مگر درین عقد مهر مثل بر شوهر لازم میشود۔ ردالمحتار ص ۵۱۵

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخصی طلاق نوشته بطرف منکوحہ خود ارسال کند در صورت طلاق واقع میشود یا نہ ہو المصوب للجواب بشرطیکہ خط مختوم و مرسوم بہر شوهر شدہ باشد در صورت رسیدن خط طلاق واقع میشود۔ ردالمحتار ص ۶۶۲

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شوهر برائے وداع و خستی عروس قدرے زیورات ساختہ بہ منکوحہ خود میدہد منکوحہ مالک زیورات میشود یا نہ ہو المصوب للجواب اگر بطریق مہر داده باشد منکوحہ مالک زیورات میشود و اگر بطور عاریت و امانت داده باشد در صورت منکوحہ مالک زیورات نباشد بلکہ شوهر مالک باشد۔ (شامی)

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ بوقت وداع و خستی عروس پدر عروس بطور ہمیز قدرے مال از قسم نقد و جنس

میدہد پدر دختر راجح واپس گرفتن آن مال میرسد یا نہ ہو المصوب للجواب اگر پدر دختر را آن مال بطور عاریت و امانت داده باشد حق واپس گرفتن میسر دارد و اگر بطور مہر و تملیک داده است پدر راجح واپس آن مال نیست۔ دختر مالک مال باشد۔ شامی

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر شخصی بنگ وافیون وچرس نوشیدہ مدہوش گردد و در حالت مدہوشی زن را طلاق دہد در صورت طلاق واقع میشود یا نہ ہو المصوب للجواب این مسئلہ مختلف فیہا است لیکن مفتی بہ اینکه طلاق در صورت ہائے مذکورہ واقع میشود کما قال فی ردالمحتار ص ۶۵۵ فینبی ان لا یتردد فی الوقوع و فی تصحیح القدیری عن الجواہر و فی هذا الزمان اذا سکر من البخار والافیون يقع زجرا و علیہ الفتوی۔

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ استعمال بنگ وافیون وچرس در قانون شریعت مکرم دارد ہو المصوب للجواب بسبب وجود سکر و نشہ استعمال بنگ وافیون وچرس حرام است۔

مجموعہ فتاویٰ مولانا محمد علی صاحب رحمہ اللہ

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ حقہ نوشی و استعمال سگریٹ و نسوار در شریعت محمدی مکرم دارد ہو المصوب للجواب بوجہ بدبوئی و فساد خسرچی مکرم تحریمی است۔ عالمگیری

چہ میفرمایند علمائے دین وقاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ استعمال ثوم و پیاز و بولی در قانون شرعی مکرم میسر دارد ہو المصوب للجواب بسبب وجود بدبوئی خام استعمال کردن خالی از کراہیت نباشد و بچند بلا کراہیت جائز است ردالمحتار

چہ میفرمایند علمائے دین ومفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ در مقدمات قدیمه دعوی درست باشد یا نہ اگر درست باشد پس میعاد آن چند سال باشد
 هو المصوب للجواب مسئلہ سئوالہ بہ تہمادی اہمیت ہو راست و اجراء این مسئلہ بقانون عالم وقت
 میباشد و مدت آن کم از کم پانزہ سال است کم ازین مدت مسئلہ تہمادی العمر جاری نمیشود و المختار

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ اگر بوقت ضرورت شخص مضطر شدہ بشرط عدم وجود آب شراب نوشد یا در شدت گرگی
 گوشت مردار خورد و در صورت مضطر گنہگار باشد یا نہ هو المصوب للجواب این مسئلہ مختلف
 فیہا است مگر مفتی بہ اینکہ بوقت ضرورت و مضطر در شدت تشنگی و گرگی نوشیدن شراب
 و خوردن گوشت مردار در قانون شریعت رخصت است کما قال فی رد المحتار مکاتبا رخص
 فی شرب الخمر للعطشان و اکل الميت فی المخصه و هو الفتوی

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخص از شدت گرگی میبرد و سوائے گوشت مردار و مال حرام چیزے حلال
 برائے سیر رقی دستیاب نمیشود در بحالت ضرورت برائے سیر رقی خوردن گوشت مردار بہتر
 باشد یا از مال حرام فائدہ گرفتن لازمی باشد هو المصوب للجواب بحکم قانون شریعت درین
 حالت ضرورت فائدہ گرفتن از ہر دو رخصت است مگر خوردن گوشت مردار بہ نسبت مال حرام
 بہتر باشد رد المحتار

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ ملازمت کفار برائے مسلمان جائز است یا نہ هو المصوب للجواب نوکری کفار
 سہ قسم است

(۱) جائز بلا کراہیت مثل نوکری بر اصلاح و مصالح و احقاق حقوق و دفع شرور و مفاسد و دفع
 دزدان و قطع طریق و بنا بر قنایہ و ممانعت و دیگر عمارات نافعہ بدلیل قصہ حضرت یوسف
 علی نبینا و علیہ السلام کہ از بادشاہ مصر ملازمت دار و غلی خزان مصر درخواست کردہ بودند تا اقامت

عدل بدین قسم نمایندہ بدلیل حکایت والدہ ماجدہ حضرت موسی علیہ السلام کہ ملازمت فرعون برائے
 شیر دادن حضرت موسی علیہ السلام قبول کردہ بودند۔

(۲) جائز با کراہیت مثل نوکری ہائیکہ دران روزم ایستادن در پیش کفار ادباً و تعظیماً لازمی باشد
 کہ درین ہتک شان مسلمان میشود

(۳) حرام مثل نوکری بر عاصی و نہیات شرعیہ چنانچہ عساکر و افواج را نوکر داشتہ برائے مقاتلہ اہل
 اسلام مقرر میکنند۔ مجموعہ فتاویٰ مولانا عبدالحی صاحب

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ دست بوسی و قدمبوسی عالم با عمل و سلطان عادل و شخص زاہد و عابد جائز است
 یا نہ هو المصوب للجواب دست بوسی و قدمبوسی عالم با عمل و بادشاہ منصف و شخص تقوی
 دار و پیر ہیزگار بغرض تبرک و فیض حاصل کردن نزدیک علمائے متاخرین جائز است

اگر بوسہ بر خاک مردان زنی	بردی کہ پیش آید ت روشنی
چشم روشن کن ز خاک ادبیا	تا بہ بینی زابتدار تا انتہاء

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ قیام تعظیمی برائے علماء و بزرگان دین جائز است یا نہ هو المصوب للجواب
 بلا شک و شبہ جائز باشد بشرطیکہ طلبکار تعظیم نباشد

چہ میفرمایند علمائے دین و مفتیان شرع متین

درین مسئلہ کہ توہین و تحقیر علم و علماء اسلام و بزرگان دین چہ حکم دارد هو المصوب للجواب
 بحکم کتاب توہین و تحقیر علم و علماء اسلام و بزرگان دین گناہ کبیرہ و مستلزم کفر میباشد۔ شامی

چہ میفرمایند علمائے دین و قاضیان شرع متین

درین مسئلہ کہ شخص بطور حقارت و توہین گفتہ کہ کتر بالائے طلق نمید در بارہ او در قانون
 شریعت چہ حکم باشد هو المصوب للجواب بحکم کتاب توہین و تحقیر کنندہ علم فقہ و علم اصول

مخت مجرم باشد و توهمین علم دینی مستلزم کفر است زیرا که جملة احکام فقه و اصول مستنبط
مستخرج از کتاب الله (قرآن پاک) و سنت رسول الله صلی الله علیه و سلم کرده شده
اند. اگر شخص مذکور بطریق توهمین اعتقاد آفته مذکور در حق کثرالدقایق گفته پس در صورت
بلاشک شبه قول مذکور مستلزم کفر باشد - فتح القدير

یا خیر من دفنت فی التراب اعظمه قطاب من طیبهن القاع والا کم
نفسی الفداء لقبر انت ساکنه فيه العفاف وفي الجود والکرم

یا صاحب الجمال ویا سید البشر من دجهک النیر لقد نود القبر
لا یبکن الشناء کما کان حقّه بعد از خدا بزرگ تویی قصه مختصر

تمام شد

الحمد لله الذی القدره العالیه که «فتاویٰ شهبازی» در تریذ عقاید و
بکتابت احقر عباد الله الباری - محمد گل مریم الاسماری «فاضل دیوبند»
خطیب جامع مسجد دلاور خان شهر در بتاریخ ۲۰ محرم الحرام ۱۳۹۱
با ختام رسیدن الله تعالی نافع عوام گرداند

محمد گل مریم

